

เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study)

ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง **COVID-19**
New Security Concept in the Post

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เรื่อง ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19

(New Security Concept in the Post COVID-19) พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ จำนวน 300 เล่ม

ISSN 0858-8751 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2563 จำนวน 90 หน้า

สงวนลิขสิทธิ์ตาม พ.ร.บ. การพิมพ์ พ.ศ.2537

© ลิขสิทธิ์ภาษาไทยของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ผู้อำนวยการ	:	พลอากาศตรี ภูมิใจ เลขสุนทรากร
รองผู้อำนวยการ	:	พันเอก บัณฑิต บำเรอราช พันเอก ประเทือง ปิยกะโพธิ์
หัวหน้าโครงการ	:	นาวาอากาศเอก ไชยา ออกแดง
รองหัวหน้าโครงการ	:	นาวาอากาศเอกหญิง จุฬารัตน์ เพชรวิเศษ พันเอก สุทัศน์ คร่ำในเมือง
นักวิจัย	:	ร้อยตรีหญิง ธาราทิพย์ กัลยานมิตร นางสาว ปุณณภา โชติชินเชาว์ นางสาว สิริภัทร เทียมพัฒน์
คณะวิจัย	:	เรืออากาศตรีหญิง ภิญญาภา อูไรรัตน์ จ่าอากาศเอกหญิง สุวิมล สารโกศล พรนวม นางสาว ปาณิสรา เทียนอ่อน
พิสูจน์อักษร	:	พันโทหญิง วาทีณี ดิงสมบัติยุทธ์ จ่าอากาศเอก ชาญชัย วัจวงศ์ นาง กัญจณีพร มหาวรรการ นางสาวธิดิยา ก้านบัวแก้ว นางสาวพิมพ์อชิตา อัครเมธายุทธ

จัดพิมพ์โดย

กองศึกษาวิจัยทางยุทธศาสตร์และความมั่นคง

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

62 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400

โทร 02 275 5715 เว็บไซต์ www.sscthailand.org

เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study)

ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง

New Security Concept in the Post

COVID-19

คำนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ห้วงปลายปี 2562 และระบาดต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 จะเริ่มดีขึ้นในหลายประเทศ แต่ยังมีหลายประเทศที่แสดงความกังวลต่อการกลับมาแพร่ระบาดในระลอกที่ 2 อีกครั้ง โดยความหวังในการยับยั้งการแพร่ระบาดครั้งนี้มีเพียงการคิดค้นและพัฒนาวัคซีนขึ้นมาป้องกันกับเชื่อดังกล่าว ซึ่งนานาประเทศทั่วโลกก็มีความพยายามที่จะพัฒนาวัคซีนให้สำเร็จโดยเร็ว

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 นี้ยังก่อให้เกิดแนวความคิดและพฤติกรรมของประชาคมโลกที่เปลี่ยนไปจากเดิม ทั้งแนวคิดและพฤติกรรมในระยะสั้นและบางพฤติกรรมจะคงอยู่อย่างถาวร แบบความปกติในรูปแบบใหม่ (New Normal) ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับสังคม ไปจนถึงระดับประเทศ อันส่งผลให้เกิดความมั่นคงของโลกที่เปลี่ยนไปจากเดิม

สำหรับประเทศไทยรวมถึงกองทัพไทยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหาแนวทางในการรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Threats) ซึ่งในที่นี้คือการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ที่ได้สร้างผลกระทบต่อความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งในระดับโลก รวมถึงประเทศไทย ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ จึงได้ทำการศึกษาถึงแนวคิดของความมั่นคงใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 โดยได้รวบรวมข้อมูลจากการจัดประชุม ระดมสมอง และข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งด้านสาธารณสุขและด้านความมั่นคงในทุกมิติในห้วงที่มีการแพร่ระบาด รวมทั้งศึกษาจากเอกสารวิชาการต่าง ๆ อันนำไปสู่การวางแผนเพื่อรับมือกับภัยคุกคามจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสและโรคอื่น ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนมุมมองทางวิชาการด้านความมั่นคงให้กับกองทัพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

กันยายน 2563

หน้า

คำนำ

สารบัญ

ส่วนที่ 1 บทนำ

1.1	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2	วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3	ขอบเขตของการศึกษา	4
1.4	วิธีการศึกษา	4
1.5	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6

ส่วนที่ 2 ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อบริบทความมั่นคงของโลก

2.1	สถานการณ์ภัยคุกคามจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	8
2.2	ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อบริบทความมั่นคงของโลก	14
2.3	ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อบริบทความมั่นคงของประเทศไทย	24

ส่วนที่ 3 ความมั่นคงใหม่ของประเทศไทยในยุคหลังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

3.1	ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19	40
3.2	ข้อเสนอแนะเพื่อรองรับความมั่นคงในยุคหลัง COVID-19	44

บรรณานุกรม

63

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก

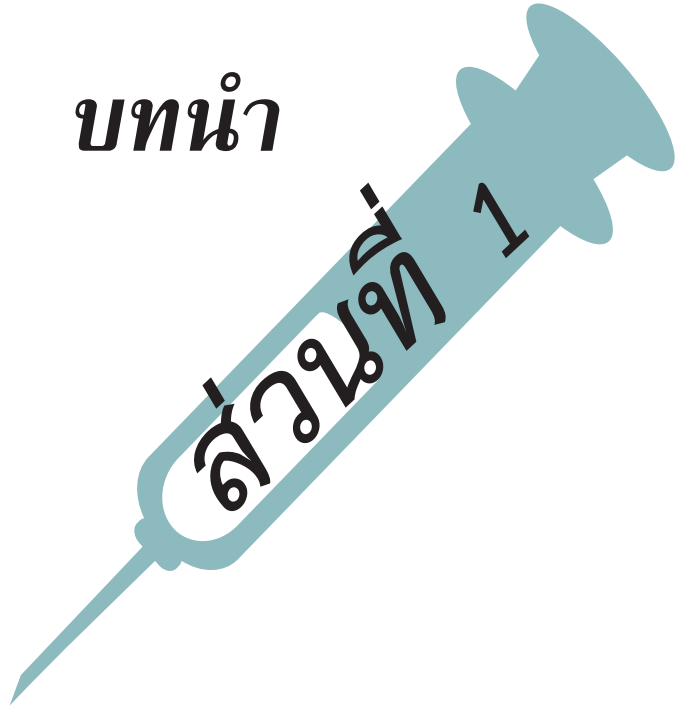
ภาคผนวก ก

- รายชื่อวิทยากรการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19” 71
 - รายชื่อวิทยากรการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 2/2563 74
- เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19”

ภาคผนวก ข

- ภาพประกอบภาพการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19” 76
- ครั้งที่ 1 : มิติด้านเศรษฐกิจและสังคม
- ภาพการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19” 77
- ครั้งที่ 2 : มิติด้านความมั่นคงทางทหาร
- ภาพการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19” 78
- ครั้งที่ 3 : มิติด้านเทคโนโลยีและพลังงาน
- ภาพการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19” 79
- ครั้งที่ 4 : มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ภาพการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19” 80
- ครั้งที่ 5 : ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยหลังวิกฤติโควิด-19
- ภาพประกอบการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 2/2563 81
- เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19”
- ภาพประกอบการประชุม Security Lab เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 (New Security Concept in the Post COVID-19)” 83

บทนำ

ส่วนที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์ความมั่นคงโลกในปี พ.ศ.2562 ที่ผ่านมาพบสถานการณ์ความมั่นคงสำคัญหลายสถานการณ์ที่ยังไม่คลี่คลาย ได้แก่ สถานการณ์ความมั่นคงในยุโรป พบความความตึงเครียดระหว่างรัสเซีย ยุโรปตะวันตกและองค์การนาโต การขยายความร่วมมือด้านการทหารของรัสเซียกับจีน ส่งผลให้สหรัฐและยุโรปเกิดความกังวลมากขึ้น รวมถึงความไม่ชัดเจนของอังกฤษในการออกจากสหภาพยุโรป (Brexit) ที่ส่งผลให้เศรษฐกิจยุโรปถดถอย สถานการณ์ในตะวันออกกลาง การเข้ามามีบทบาทของสหรัฐและรัสเซียภายในภูมิภาค กอปรกับประเทศหลักของภูมิภาค ได้แก่ ตุรกี อิหร่าน และซาอุดีอาระเบีย แสดงความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันอย่างโจ่งแจ้ง ประเด็นสงครามกลางเมืองซีเรียและสงครามกลางเมืองในเยเมนยังคงรุนแรง สถานการณ์ในเอเชีย การขยายอิทธิพลของจีน การผลักดันยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของสหรัฐก่อให้เกิดสงครามการค้าทำให้เอเชียมีความตึงเครียดสูง เหตุการณ์ความไม่สงบในฮ่องกง รวมถึงความขัดแย้งของอินเดียและปากีสถาน สถานการณ์บนคาบสมุทรเกาหลี ยังคงมีความไม่แน่นอน สถานการณ์การก่อการร้าย ประเทศในอาเซียนมีความวิตกต่ออันกรบเคร่งศาสนาที่มาก่อเหตุก่อการร้ายในมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย¹

¹ เรือรบ เมืองมั่น. (2563). แนวโน้ม ‘ความมั่นคงโลก’ ในรอบ 4 เดือนข้างหน้า. กรุงเทพฯธุรกิจ. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 22 มิ.ย.63. จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/861367>.

สำหรับสถานการณ์ความมั่นคงในปี พ.ศ.2563 ประชาคมโลกต่างได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของอย่างรุนแรงของเชื้อไวรัสโคโรนา2019 (COVID-19) ทั่วโลกซึ่งมียอดผู้ติดเชื้อ 31,223,650 ราย และเสียชีวิตจำนวน 964,762 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 21 ก.ค.63) โดยประเทศที่มีจำนวนผู้ติดเชื้อมากที่สุด 5 อันดับแรกของโลก ได้แก่ สหรัฐฯ (7,004,768 ราย) อินเดีย (5,485,612 ราย) บราซิล (4,544,629 ราย) รัสเซีย (1,103,399 ราย) และโคลอมเบีย (765,076 ราย) นานาประเทศได้ออกมาตรการเพื่อยับยั้งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในระหว่างที่รอการพัฒนาวัคซีนเพื่อป้องกันโรคดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการใช้มาตรการทางด้านสาธารณสุขและการแพทย์ การใช้มาตรการด้านสังคมโดยการเพิ่มระยะห่างของผู้คนและยกเลิกกิจกรรมทางสังคมที่รวมกลุ่มคนมาก ๆ หรือการใช้มาตรการปิดเมือง ปิดประเทศ (Lockdown) ดังที่หลายประเทศเลือกใช้กัน เช่น จีน อินเดีย ญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศไทยด้วย การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในห้วง 6 เดือนที่ผ่านมา (ธ.ค.-มิ.ย.) นี้ ได้บ่งชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงความมั่นคงของโลกในหลายมิติ เช่น มิติด้านการเมืองระหว่างประเทศ บทบาทความเป็นผู้นำในเวทีโลกของสหรัฐฯ (U.S. Hegemony) ถูกลดความสำคัญลงไปก็อปกับการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ที่จะเกิดขึ้นในเดือน พ.ย.63 อาจส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนผู้นำของประเทศ ซึ่งคาดการณ์ว่าจะมีนโยบายแตกต่างกับปัจจุบัน โดยสิ้นเชิง ในขณะที่จีนได้พิสูจน์ให้ทั่วโลกเห็นถึงความสามารถในการฟื้นตัวจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ได้ในระดับดี อีกทั้งยังยื่นความช่วยเหลือ/ความร่วมมือแก้ไขวิกฤติจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 (COVID-19) ให้อีกหลายประเทศ ส่งผลให้จีนได้รับความเชื่อมั่นจากประชาคมโลก จึงอาจกล่าวได้ว่า จีนอาจจะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำโลกในการแก้ไขวิกฤติจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 (COVID-19) หรืออาจกล่าวได้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านขั้วอำนาจของโลกเกิดขึ้น มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลกได้รับผลกระทบ นานาประเทศจึงพยายามรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของตนให้สามารถดำเนินการ

ต่อไปได้ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจที่มีความแข็งแกร่งในด้านเศรษฐกิจจะพยายาม กีดกันทางการค้า ส่งผลให้ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) หรือเครือข่ายโลจิสติกส์ใน ระบบเศรษฐกิจโลกได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม จากรายงาน Shared Responsibility, Global Solidarity: Responding to the socio-economic impacts of COVID-19 ของ United Nations² ระบุว่า ในระยะยาวผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ความมุ่งมั่น ในเรื่องการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศลดลง อีกทั้งในช่วงการแพร่ ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ส่งผลให้ปริมาณขยะทางการแพทย์และของเสีย อันตรายเพิ่มมากขึ้น ปริมาณขยะที่ไม่ผ่านการรีไซเคิลสูงขึ้น การส่งออกสินค้าเกษตร และประมงที่ลดลงทำให้เกิดขยะอินทรีย์ปริมาณมากขึ้น เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ก่อให้เกิดการสร้าง กระบวนการคิดใหม่ที่เปลี่ยนไปจากเดิม (Paradigm Shift) ที่เริ่มต้นตั้งแต่ระดับ ปัจเจกบุคคล ระดับสังคม ระดับประเทศ อันส่งผลให้ความมั่นคงของโลกเปลี่ยนแปลง ไปจากเดิม ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยรวมถึงกองทัพไทยต้องแสวงหา แนวทางการรับมือกับความมั่นคงใหม่ที่มีความเปลี่ยนแปลงไปหลังสถานการณ์การแพร่ ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ให้ครอบคลุมทุกมิติ ได้แก่ มิติด้านสังคม (Social) มิติ ด้านเทคโนโลยี (Technological) มิติด้านเศรษฐกิจ (Economic) มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental) มิติด้านการเมือง Political) รวมถึงมิติด้านการทหาร (Military) จึง เป็นที่มาของการจัดทำเอกสารศึกษาเฉพาะกรณี เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 (New Security Concept in the Post COVID-19)” นี้ขึ้น

² United Nations. (2020). Shared Responsibility, Global Solidarity: Responding to the socio-economic impacts of COVID-19. 13pp.

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาภัยคุกคามจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

1.2.2 เพื่อศึกษาผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อบริบทความมั่นคงของโลก

1.2.3. เพื่อศึกษาผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อบริบทความมั่นคงของประเทศไทย

1.2.4 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการรับมือกับความมั่นคงใหม่ยุคหลัง COVID-19

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การจัดทำเอกสารการศึกษาเฉพาะกรณี เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 (New Security Concept in the Post COVID-19)” มุ่งศึกษาข้อมูลการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อบริบทความมั่นคงของโลก และต่อบริบทความมั่นคงของประเทศไทย รวมถึงศึกษาหาคำตอบเกี่ยวกับบริบทความมั่นคงใหม่ในมิติต่าง ๆ ของประเทศไทยที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 โดยใช้ระยะเวลาในการศึกษารวมทั้งสิ้น 3 เดือน ระหว่างเดือน ก.ค.-ก.ย.63 ทั้งนี้ เอกสารศึกษาเฉพาะกรณีฉบับนี้ ได้แบ่งการนำเสนอเนื้อหาเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 บทนำ

ส่วนที่ 2 ผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อบริบทความมั่นคงของโลก

ส่วนที่ 3 ความมั่นคงใหม่ของประเทศไทยในยุคหลังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

1.4 วิธีการศึกษา

เอกสารศึกษาเฉพาะกรณีฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้แบ่งการดำเนินการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ การจัดสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ การจัดทำ Security Lab ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (รายชื่อวิทยากรและภาพประกอบการประชุมปรากฏในภาคผนวก ก และภาคผนวก ข)

- การประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19” ครั้งที่ 1: มิติด้านเศรษฐกิจและสังคม เมื่อวันที่ 2 พ.ค.63
- การประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19” ครั้งที่ 2: มิติด้านความมั่นคงทางทหาร เมื่อ 19 พ.ค.63
- การประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19” ครั้งที่ 3: มิติด้านเทคโนโลยีและพลังงาน เมื่อ 26 พ.ค.63
- การประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19” ครั้งที่ 4: มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อ 2 มิ.ย.63
- การประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19” ครั้งที่ 5: ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยหลังวิกฤติโควิด-19 เมื่อ 22 มิ.ย.63
- การจัดทำ Security Lab เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 (New Security Concept in the Post COVID-19)” เมื่อ 16 ก.ค.63
- การประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 2/2563 เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19” เมื่อ 5 ส.ค.63

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วิชาการบทความ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สรุปรายการประชุมสัมมนา และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

1.4.2 การวิเคราะห์และสรุปผล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากปฐมภูมิและทุติยภูมิมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงแนวคิดและข้อมูลการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 อันนำไปสู่การวางแผนเพื่อรับมือของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และจากโรคระบาดอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1.5.2 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ นำไปจัดทำบทความบทความมั่นคงใหม่ของประเทศไทยในยุคหลัง (COVID-19) เพื่อเป็นข้อมูลให้กับกองทัพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ในการวางนโยบายในมิติต่าง ๆ ที่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 อย่างเหมาะสม

1.5.3 สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย ได้แสดงบทบาทในการสนับสนุนมุมมองทางวิชาการให้แก่กองทัพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ
โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
(COVID-19)

ส่วนที่ 2

ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อบริบทความมั่นคงของโลก

2.1 สถานการณ์ภัยคุกคามจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

ภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) ภัยคุกคามตามแบบ (Traditional Threats) ซึ่งจะเป็นการกล่าวถึงเป้าหมายของความมั่นคงว่าคืออะไร ซึ่งเป้าหมายของความมั่นคงรูปแบบเดิมก็คือความมั่นคงของรัฐอำนาจอธิปไตย และบูรณภาพของดินแดน แนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับอย่างสูงในห้วงของสงครามเย็น โดยเป็นแนวคิดที่เห็นว่าเมื่อรัฐมีความมั่นคงหรือสามารถรักษาความมั่นคงของรัฐเอาไว้ได้แล้ว ประชาชนที่อยู่ภายในรัฐนั้นก็จะมีความมั่นคงตามมาด้วย ดังนั้นจึงให้ความสำคัญกับการรักษาตุลาอำนาจระหว่างรัฐ การสร้างเสริมอำนาจกำลังรบเพื่อรักษาไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยของรัฐ ภัยคุกคามจึงเกิดขึ้นในรูปแบบของการรุกรานด้วยกองทัพจากต่างชาติ และ (2) ภัยคุกคามไม่ตามแบบ (Non - Traditional Threats) นั้นเป็นภัยคุกคามที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของมนุษย์ กล่าวคือ เมื่อการเผชิญหน้าในสงครามเย็นลดลงและภัยคุกคามต่อตัวรัฐลดลง สภาพปัญหาบางอย่างที่ถูกรัฐบาลละเลย กดทับ หรือปิดบังเอาไว้ ได้ปรากฏเป็นภาพที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งก็คือความมั่นคงของประชาชนที่ถูกคุกคามหรือได้รับความทุกข์ยาก เช่น สงครามกลางเมือง ความยากจน ความหิวโหย โรคระบาด และการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งภัยคุกคามรูปแบบนี้เป็นภัยคุกคามที่เกิดจากตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ไม่ได้มุ่งรุกรานหรือยึดครองดินแดนของรัฐแต่คุกคามต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ส่งผลกระทบส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งหากรัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาภัยคุกคามรูป

แบบใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว นอกจากประชาชนจะขาดความปลอดภัยและไม่มีความสุขแล้ว รัฐบาลก็จะเกิดความสั่นคลอนตามไปด้วย³

สำหรับภัยจากโรคระบาดที่เกิดขึ้นในอดีตเป็นภัยอันตรายที่มาจากการติดเชื้อโรคติดต่อและโรคระบาดที่สำคัญ เช่น เชื้อเอชไอวี เชื้อซาร์ส (โรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง) และโรคไข้หวัดนก (bird flu) ที่มีการระบาดหรือตรวจพบอยู่เป็นระยะ ๆ ทั้งในประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับภัยจากโรคไข้หวัดนกชนิด H5N1 พบครั้งแรกในเมืองไทยเมื่อราว พ.ศ. 2546 และเกิดต่อเนื่องทุก ๆ ปี โดยเฉพาะในหัวงาหน้าหนาวระหว่างเดือน ธ.ค. - ก.พ. หากเกิดการแพร่ระบาดรุนแรงเป็นวงกว้างจนเกินขีดความสามารถของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว กองทัพก็มีความจำเป็นที่ต้องให้การช่วยเหลือสนับสนุนในการอพยพประชาชนออกจากพื้นที่แพร่ระบาดไปยังพื้นที่ที่ปลอดภัย การช่วยทำลายสัตว์ที่เลี้ยงติดเชื้อและแพร่ขยาย หรือการช่วยปิดกั้นพื้นที่เป็นต้น⁴

การแพร่ระบาดของโรคปอดอักเสบจากเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (Coronavirus Disease Starting in 2019: Covid-19) หรือ COVID-19 ที่มีจุดกำเนิดมาจากเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน โดยเชื้อไวรัสดังกล่าวเกิดจากการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ พบได้ทั้งการติดเชื้อ ไวรัส แบคทีเรีย และเชื้อรา ทำให้เกิดการอักเสบของถุงลมปอด และเนื้อเยื่อโดยรอบ โดยมีอาการที่สำคัญ คือ มีไข้ ไอ หายใจเหนื่อยหอบ นอกจากนี้ COVID-19 ยังทำให้เกิดผู้ป่วยที่แพร่เชื้อได้มากเป็นพิเศษ

³ ศูนย์พัฒนาหลักนิยมและยุทธศาสตร์. 2558. หน้า 5-6. กรมยุทธศึกษาทหารบก. กองทัพบกกับภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ. เอกสารอัดสำเนา.

⁴ ศูนย์พัฒนาหลักนิยมและยุทธศาสตร์. 2558. หน้า 26. กรมยุทธศึกษาทหารบก. กองทัพบกกับภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ. เอกสารอัดสำเนา.

(Super-Spreader) อีกด้วย⁵ สถานการณ์ผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (ข้อมูลวันที่ 29 ก.ย.63) พบผู้ป่วยติดเชื้อทั่วโลกรวม 33,549,851 ราย เสียชีวิต 1,006,379 ราย รักษาหายแล้ว 24,658,322 ราย โดยอันดับที่ 1 สหรัฐฯ พบผู้ติดเชื้อ 7,361,611 ราย เสียชีวิต 209,808 แสนราย รักษาหายแล้ว 4,609,636 รายอันดับที่ 2 ประเทศอินเดีย พบผู้ติดเชื้อ 6,143,019 ล้านราย เสียชีวิต 96,351 รายรักษาหายแล้ว 5,098,573 ราย อันดับที่ 3 ประเทศบราซิล พบผู้ติดเชื้อ 4,748,327 รายผู้เสียชีวิต 142,161 ราย รักษาหายแล้ว 4,084,182 ราย⁶ โดยการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 มีจุดเริ่มต้นการแพร่ระบาดเมื่อปลายปี 62 และระบาดต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยการแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองโลกในช่วงแรกของการระบาดแต่ละประเทศได้มีมาตรการต่าง ๆ เช่น (1) องค์กรอนามัยโลกประกาศ “ภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ” (Public Health Emergency of International Concern; PHEIC) หลังจากเชื้อไวรัสดังกล่าวแพร่ระบาดไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกอย่างรวดเร็ว เพื่อป้องกันหรือลดการแพร่ระบาดข้ามพรมแดน อันจะส่งผลกระทบต่อระบบสาธารณสุข (2) การประกาศยกเลิกเที่ยวบินไป-กลับจีนชั่วคราวหรืองดเที่ยวบินไปยังเมืองใหญ่ เช่น British Airways, KLM, Lufthansa, Finnair, EL AL, Scandinavian Airlines, Swiss และ Austrian Airlines รวมถึง American Airlines, Air Canada, Eva Air, Air Seoul, Indonesia’s Lion Air และ Air India เป็นต้น (3) การประกาศปิดพรมแดน ประเทศที่มี

⁵ ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรณีโรคปอดอักเสบรุนแรงจากไวรัส กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2563). โรคปอดอักเสบจากเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (Novel Coronavirus 2019 Pneumonia). ออนไลน์. ค้นเมื่อ 3 ก.พ.63 จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php>

⁶ กระทรวงสาธารณสุข. (2563). nCoV-2019 (EOC-DDC Thailand). ออนไลน์. ค้นเมื่อ 29 ก.ย.63 จาก <https://ddcportal.ddc.moph.go.th/portal/apps/opsdashboard/index.html#/20f3466e075e45e5946aa87c96e8ad65>

พรมแดนติดกับจีน ได้แก่ รัสเซียประกาศปิดด่านพรมแดนจีน-รัสเซีย ช่องกึ่งประกาศ
งดการเดินทางทางเรือและรถไฟความเร็วสูงระหว่างช่องกึ่งและจีนประมาณร้อยละ 80
ชั่วคราว (4) งดการอนุมัติวีซ่าให้กับนักท่องเที่ยวจีน เช่น สาธารณรัฐเช็ก ฟิลิปปีนส์ (5)
การอพยพพลเมืองของประเทศตนเองกลับจากเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน และให้กักกันเพื่อ
เฝ้าสังเกตอาการ เป็นระยะเวลา 14 วัน ได้แก่ ฝรั่งเศส สหรัฐฯ ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น
เกาหลีใต้ โมร็อกโก เยอรมนี คาซัคสถาน สหราชอาณาจักร แคนาดา รัสเซีย เนเธอร์แลนด์
เมียนมา อินโดนีเซีย เป็นต้น (6) การยกระดับการเตือนภัย สหรัฐฯ ยกระดับเป็น Immediate
Health Risk พร้อมจัดตั้ง Emergency Response System พัฒนาแนวทางการจัดการโรค
และการตรวจวินิจฉัยเพื่อค้นหาเชื้อไวรัส และได้หวั่นออกประกาศให้โรคปอดอักเสบจาก
เชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ให้เป็นโรคติดต่อทางกฎหมายประเภทที่ 5 อยู่รวม
กับโรคไข้เหลือง ไข้ลาสซา ไข้หวัดใหญ่ MERS และโรคติดต่อไวรัสมาร์บวร์ก (Marburgvirus)
และออกคำเตือนประชาชนเรื่องมาตรการการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ โดยได้ยกระดับ
การเตือนภัยเป็นระดับ 3 เป็นสถานการณ์ฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระดับสูงสุด เพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรค เมื่อ 22 ม.ค.63⁷ ในปัจจุบันแต่ละ
ประเทศได้พิจารณาผ่อนคลายนโยบายต่าง ๆ ลง โดยพิจารณาตามบริบทภายใน
ประเทศของตนเอง บางประเทศได้เริ่มผ่อนปรนมาตรการควบคุมโรคเพื่อพยุงเศรษฐกิจ
ภายในประเทศ บางประเทศก็มุ่งแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจร่วมกับประเทศที่มี
ยอดผู้ติดเชื้อต่ำหรือปลอดจาก COVID-19

แม้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 จะเริ่มดีขึ้นในหลาย
ประเทศ แต่ยังมีหลายประเทศมีความกังวลต่อการกลับมาของการแพร่ระบาดในรอบที่ 2 อีก

⁷ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2563). รายงานสถานการณ์โรคปอดอักเสบจากเชื้อ
ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 3 ก.พ.63 จาก [https://ddc.moph.go.th/
viralpneumonia/file/situation/situation-no30-020263.pdf](https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/situation/situation-no30-020263.pdf)

เช่นในกรณีในเมืองปักกิ่งที่พบผู้ติดเชื้อใหม่หลังจากที่ไม่ได้พบมาเกือบ 2 เดือน หรือในประเทศนิวซีแลนด์ที่เพิ่งพบผู้ติดเชื้อรายใหม่หลังจากประกาศว่าประเทศปลอดจาก COVID-19 ได้ไม่นาน จะเห็นได้ว่าวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 COVID-19 ที่ทั้งโลกกำลังเผชิญอยู่ยังคงไม่มีจุดสิ้นสุดได้ง่าย ๆ เนื่องจากปัจจุบันการรักษายังไม่สามารถยับยั้งการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวได้ โดยต้องอาศัยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ ในการผลิตวัคซีนมาใช้ โดยแต่ละประเทศทั่วโลกได้มีการคิดค้น วิจัยและพัฒนาด้านวัคซีน ดังมีตัวอย่างต่อไปนี้

(1) สหรัฐฯ มุ่งสนับสนุนการทดลองและผลิตวัคซีนในโครงการ Operation Warp Speed ซึ่งเร่งรัดให้มีวัคซีน COVID-19 ใช้ภายในสิ้นปี 2563 โดย รมว.สธ.สหรัฐฯ แถลงเมื่อ 1 ส.ค.63 ว่า สหรัฐฯ ได้ทำข้อตกลงกับบริษัท ซาโนฟิ Sanofi ของฝรั่งเศส กับบริษัท GlaxoSmithKline ของสหราชอาณาจักร กำลังทำการทดลองวัคซีนโรค COVID-19 ซึ่งสัญญานี้เป็นไปตามโครงการ Operation Warp Speed ของสหรัฐฯ โดยเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีเป้าหมายในการส่งมอบวัคซีนป้องกัน COVID-19 ที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

(2) สหราชอาณาจักร กำลังรื้อฟื้นการทดลองวัคซีนป้องกันโรค COVID-19 อีกครั้งหลังจากมีการระงับการทดลอง โดยบริษัท AstraZeneca และมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด ซึ่งร่วมกันพัฒนาวัคซีนป้องกันโรค COVID-19 ได้รื้อฟื้นการทดลองในสหราชอาณาจักรอีกครั้ง หลังจากมีการระงับการทดลองเมื่อ 6 ก.ย.63 เนื่องจากอาสาสมัครหญิงรายหนึ่งที่ได้รับวัคซีนเกิดอาการป่วยที่ไม่สามารถอธิบายได้ โดยผู้พัฒนาระบุว่าการระงับการทดลองดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนตามปกติเพื่อให้การดำเนินไปอย่างถูกต้อง เนื่องจากได้มีการทดลองวัคซีนกับผู้เข้าร่วมทดลองกว่า 18,000 ราย จึงถือเป็นเรื่องปกติที่อาจมีผู้รับวัคซีนบางรายเกิดอาการป่วย ซึ่งผู้พัฒนาวัคซีนต้องดำเนินการตรวจสอบประเด็นดังกล่าวอย่างละเอียดโดยผู้ตรวจสอบอิสระเพื่อให้มั่นใจได้ว่าวัคซีนมีความปลอดภัย

(3) สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้แสดงตัวอย่างวัคซีนป้องกัน COVID-19

ต่อสาธารณะเป็นครั้งแรก โดยบริษัทยาของจีน ได้แก่ Sinovac, Biotech และ Sinopharm นำตัวอย่างวัคซีนป้องกันโรค COVID-19 ที่บริษัททั้ง 3 แห่ง กำลังพัฒนา แสดงต่อสาธารณะเป็นครั้งแรกที่งานแสดงสินค้าในกรุงปักกิ่ง อย่างไรก็ตาม วัคซีนดังกล่าวยังไม่มีจำหน่ายตามท้องตลาด แต่ผู้ผลิตคาดหวังว่าจะได้รับการอนุมัติให้วางจำหน่ายได้ หลังการทดลองในระยะที่ 3 เสร็จสมบูรณ์ในช่วงปลายปี 2563 ทั้งนี้ ผู้แทนบริษัท Sinovac เปิดเผยว่า บริษัทก่อสร้างโรงงานผลิตวัคซีนเสร็จสิ้นแล้ว โดยมีกำลังการผลิตปีละ 300 ล้านโดสก่อนหน้านี้ เมื่อ พ.ศ.63 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงของจีน ให้คำมั่นว่าจะทำให้วัคซีนที่จีนพัฒนาสำเร็จเป็นสินค้าสาธารณะของโลก

(4) ประเทศรัสเซีย โดยกระทรวงสาธารณสุขได้แถลงการณ์เมื่อ 11 ส.ค.63 ถึงการผลิตวัคซีนตัวแรก ซึ่งได้ประกาศขึ้นทะเบียนวัคซีนโดยใช้ชื่อว่า สปุตนิก โฟว์ (Sputnik V) โดยตั้งชื่อตามดาวเทียมที่ยิงขึ้นสู่อวกาศดวงแรกในปี 1957 โดยผู้ที่พัฒนาวัคซีนตัวนี้คือ สถาบันวิจัย กามาเลียยา (Gamaleya research institute) ด้วยความร่วมมือกับกระทรวงกลาโหมรัสเซียและองค์กรรัฐบาลแห่งอื่น ๆ ของสหพันธรัฐรัสเซีย

(5) ประเทศอินเดีย โดยนายกรัฐมนตรี นายนเรนทรา โมดิ ของอินเดีย ได้ให้คำมั่นต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ เมื่อ 27 ก.ย.63 ว่า จะใช้กำลังการผลิตวัคซีนโรค COVID-19 เพื่อช่วยเหลือมนุษยชาติทุกคน โดยอินเดียในฐานะเป็นประเทศผู้ผลิตวัคซีนรายใหญ่ที่สุดในโลก จะใช้ขีดความสามารถด้านกำลังการผลิตและขนส่งวัคซีนโรค COVID-19 เพื่อช่วยเหลือมนุษยชาติทุกคน ซึ่งปัจจุบันวัคซีนของอินเดียเข้าสู่การทดลองทางคลินิกในมนุษย์ระยะที่ 3 ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย และอินเดียเตรียมแผนการกำลังการผลิตไว้พร้อมดำเนินการทันทีที่นักวิทยาศาสตร์อนุมัติให้ผลิตได้

นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาวัคซีนในโครงการ COVAX โดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) ได้สร้างความมั่นใจว่าโครงการนี้จะ เป็นเสาหลักให้ทุกประเทศสามารถเข้าถึงวัคซีนได้โดยเท่าเทียมกัน โดยโครงการดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือของกลุ่มพันธมิตรความร่วมมือด้าน

นวัตกรรมเพื่อรับมือโรคระบาด (Coalition for Epidemic Preparedness Innovations : CEPI) องค์การกาวิ (Gavi, the Vaccine Alliance) และองค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) ซึ่งปัจจุบันถือเป็นโครงการที่รวบรวมข้อมูลการพัฒนาวัคซีน จากกลุ่มวิจัยต่าง ๆ ไข่มากที่สุดในโลก โดยโครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณ วิจัยและพัฒนาจำนวน 1.4 พันล้านดอลลาร์ จากรัฐบาลของหลายประเทศ รวมถึงบุคคล หลากหลายจากภาคเอกชน เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนและพัฒนาวัคซีน โดยเมื่อวันที่ 21 ก.ย. 2563 องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) เปิดเผยว่าประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก 156 ประเทศได้เข้าร่วมโครงการในการระดมเงินทุนเพื่อจัดซื้อวัคซีนต้านโควิด-19 ซึ่งมีเป้าหมายส่งมอบวัคซีน 2 พันล้านโดส ให้แก่นานาประเทศทั่วโลกภายในสิ้นปี 2021

2.2 ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อบริบทความมั่นคงของโลก

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ได้ส่งผลกระทบต่อทุกมิติของความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่เศรษฐกิจทั่วทุกมุมโลกมีการถดถอย โดยการล็อกดาวน์ที่เกิดขึ้นในหลายประเทศสำคัญส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดชะงัก จำนวนผู้ว่างงานเพิ่มสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ ไม่เว้นแม้แต่ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ และจีน หัวข้อนี้จะเป็นการประเมินผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในบริบทความมั่นคงของโลก โดยได้พิจารณาตามกรอบการวิเคราะห์ STEEP-M ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 มิติด้านสังคมสังคม

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงในหลายมิติ โดยองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เป็นภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ สำหรับการรับมือต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดแต่ละประเทศได้ออกมาตรการด้านสาธารณสุข เพื่อควบคุมการระบาดของโรค โดยเฉพาะการล็อกดาวน์ซึ่งเป็นมาตรการที่ส่งผลกระทบ

ทบทวนการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างมาก สถานการณ์ความรุนแรงของการแพร่ระบาดในครั้งนี้เป็นตัวเร่งให้ประชาชนทุกคนต้องหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้อื่น ภาครัฐและเอกชนออกนโยบายการทำงานจากที่บ้าน (Work From Home) ผู้คนจำนวนมากต้องกักตัวทำงานอยู่แต่ที่บ้าน รวมไปถึงมาตรการใหม่ ๆ ที่กลายเป็นความจำเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เช่น การใส่หน้ากากอนามัย การล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ การหลีกเลี่ยงการสัมผัสกัน เป็นต้น⁸

นานาประเทศทั่วโลกต่างได้รับผลกระทบอย่างหนักไม่เว้นแม้ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ และจีนรวมถึงยุโรปด้วย ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดในครั้งนี้ บางประเทศยังไม่สามารถรับมือได้ทั้งในระบบสาธารณสุข หรือความพร้อมในการปรับตัวของประชาชนในประเทศ อาทิเช่น ความไม่เพียงพอของจำนวนแพทย์ เจ้าหน้าที่ อุปกรณ์ทางการแพทย์ เช่น หน้ากากอนามัย เตียง เครื่องช่วยหายใจ เป็นต้น ทำให้บางประเทศต้องอาศัยเครื่องมือของสัตว์แพทย์มาใช้กับมนุษย์⁹ ความไม่พร้อมในระบบการศึกษารูปแบบใหม่ เนื่องจากบางพื้นที่ยังไม่มีอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

จากมาตรการด้านสาธารณสุขที่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลง ความคิด การสื่อสารและพฤติกรรมต่าง ๆ ในระยะยาวได้ อาทิเช่น (1) ความไว้วางใจ กล่าวคือ ประชาชนทุกคนย่อมคำนึงถึงความปลอดภัยมากขึ้น เนื่องจากเชื้อโรคเป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า ร้านค้าต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงความสะอาดสิ่งของที่ใช้ร่วมกันในสาธารณะมากยิ่งขึ้นเพื่อความปลอดภัยต่อผู้บริโภคหน่วยงานต่าง ๆ ต้องสร้างความน่าเชื่อถือมากขึ้นเพื่อลดความกังวลในการดำเนินชีวิตของประชาชน (2) ความเป็นส่วนตัว กล่าวคือ ประชาชนทุกคนจะหวงสิทธิความเป็น

⁸ ปัญญาพัฒน์ ประสิทธิ์เดชะสกุล. (2563). วิจัยกรุงศรี วิเคราะห์ วิกฤติโควิดเร่ง “Megatrends” (ตอน 1) หลอมโลกใบใหม่เปลี่ยนชีวิตคน. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 29 กันยายน 2563 จาก <https://thaipublica.org/2020/07/krungsri-research-covid-megatrends-disrupting-life-business/>

ส่วนตัวมากขึ้นเนื่องจากมาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม การมีมนุษย์สัมพันธ์ต่อกันอาจจะลดน้อยลง (3) โลกเสมือนจริง กล่าวคือ เมื่อประชาชนต้องเว้นระยะห่างทางสังคม จึงนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่ออำนวยความสะดวก แพลตฟอร์มต่าง ๆ ทั้ง การเรียน การสอน การสั่งอาหาร การทำธุรกรรมทางการเงิน หรือการทำงานแบบ Work From Home ประชาชนอาจจะผูกขาดกับความเคยชินเช่นไปอย่างถาวร (4) ความเหลื่อมล้ำ กล่าวคือ การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบใหม่ส่งผลกระทบต่อบางกลุ่มอาชีพที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการการล็อกดาวน์ เช่น กลุ่มผู้มีรายได้น้อย ผู้ประกอบการรายย่อย เป็นต้น จึงทำให้เกิดวิกฤตทางการเงิน และเมื่อรูปแบบวิถีชีวิตแบบใหม่ต้องอาศัยเทคโนโลยีเข้ามา มีบทบาท ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงจึงเกิดขึ้น ซึ่งนำไปสู่ปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา เช่น อาชญากรรม การฆ่าตัวตาย ความรุนแรงในครอบครัว¹⁰ เป็นต้น

2.2.2 มิติด้านเทคโนโลยี

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เป็นการยกระดับของวิวัฒนาการของเทคโนโลยีให้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น เนื่องมาจากวิถีชีวิตแบบใหม่ New Normal นั้น มีการนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่นการทำงานที่บ้าน (Work From Home) การสั่งอาหารแบบ Food Delivery การทำธุรกรรมทางการเงินแบบออนไลน์ หรือการเรียนแบบออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งต้องมีอุปกรณ์ที่รองรับสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ทันสมัยทำให้เกิดการแข่งขันในการผลิตอุปกรณ์และพัฒนา Platform

⁹ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (2563). อิตาลีอาจมีผู้ติดเชื้อไวรัส COVID-19 แล้วมากกว่า 640,000 คน. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 15 กันยายน 2563 จาก <https://www.nia.go.th/niaweb59/page-search.asp?m=r&t=>

¹⁰ ปัญญาพัฒน์ ประสิทธิ์เดชสกุล. (2563). วิจัยกรุงศรี วิเคราะห์ วิกฤติโควิดเร่ง “Megatrends” (ตอน 1) หลอมโลกใบใหม่เปลี่ยนชีวิตคน. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 29 กันยายน 2563 จาก <https://thaipublica.org/2020/07/krungsri-research-covid-megatrends-disrupting-life-business/>

มากขึ้นเรื่อย ๆ รวมไปถึงเทคโนโลยีที่ใช้สำหรับการรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ตัวอย่างเช่นที่ประเทศไต้หวันใช้ระบบ Big Data Analytics ในการป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสในเชิงรุกในลักษณะของการนำข้อมูลด้านสุขภาพของประชาชนจากฐานข้อมูลที่อยู่อาศัย การเดินทาง มาวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงในการติดเชื้อ หรือระบบ Cell Broadcasting ของเกาหลีใต้ ซึ่งจะมีการดำเนินการโดยภาครัฐจะอัปเดตข้อมูลของการระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ล่าสุดให้กับประชาชน โดยจะระบุตำแหน่งผู้ป่วยในแต่ละเมือง เพื่อหลีกเลี่ยงหรือเฝ้าระวัง เป็นต้น¹¹ ซึ่งประเทศมหาอำนาจที่เป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีอย่างประเทศจีนได้ต้องคิดค้นและพัฒนาในการนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ มาแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ด้วยระบบการสื่อสาร 5G เพื่อการวินิจฉัยผู้ป่วย ผสมผสานกับการใช้เทคโนโลยีสมองกลและหุ่นยนต์เป็นการปฏิบัติการตรวจสอบสถานการณ์จากในระยะไกลอย่างเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) เพื่อลดความเสี่ยงของบุคลากรทางการแพทย์¹² ซึ่งความสำเร็จในครั้งนี้นั้นนำไปสู่การส่งเสริมความพร้อมและแรงจูงใจการพัฒนาอุตสาหกรรมทางเทคโนโลยีตามนโยบายของ “Made in China 2025”

ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาเทคโนโลยีของจีนในช่วงของวิกฤตการแพร่ระบาดในครั้งนี้ได้ดำเนินการควบคุมไปกับการทำสงครามเทคโนโลยีกับสหรัฐฯ ซึ่งมีการออกกฎหมายให้ระบบเทคโนโลยี 5G ล้าหน้ากว่าสหรัฐฯ โดยห้ามขายผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบมาจากการผลิตในสหรัฐฯ ในขณะที่สหรัฐฯ ได้ออกกฎหมายห้ามทุกบริษัททำธุรกรรมหรือห้ามเกี่ยวข้องกับการใช้ Huawei หรือการผลิตระบบ Software แต่สงครามเทคโนโลยีครั้งนี้จีนมีความได้เปรียบกว่าสหรัฐฯ เนื่องจากปัจจุบันประเทศจีนสามารถ

¹¹ Digital Council of Thailand. (2563). เมื่อทั่วโลกนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อรับมือ COVID-19. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 16 กันยายน 2563 จาก <https://www.dct.or.th/covid-19/detail/65>

ฟื้นฟูประเทศตัวเองได้อย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศ ขณะเดียวกันสหรัฐฯ กำลังอยู่ในช่วงที่มียอดผู้ติดเชื้อไวรัส COVID-19 สูงที่สุดในโลก และบริษัท TSMC ของ ไต้หวันที่มีโรงงานผลิตชิปอิเล็กทรอนิกส์ในรัฐอริโซนาจะย้ายฐานการผลิตออกจากสหรัฐฯ อีกด้วย¹³

2.2.3 มิติด้านเศรษฐกิจ

มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมเกิดขึ้นมากจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ เชื้อไวรัส COVID-19 ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจทำให้เกิดการหยุดชะงัก เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงต่อรายได้และระบบธุรกิจแบบ Face to Face ได้แก่ ธุรกิจการท่องเที่ยว โรงแรม โรงพยาบาล ร้านอาหาร รวมถึงมาตรการการปิดประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การนำเข้าและส่งออก สูญเสียรายได้ภายในประเทศอย่าง มหาศาลผู้ประกอบการรายย่อยขาดทุน นำไปสู่ปัญหาการเลิกจ้างหรือลดเงินเดือน ประชาชนขาดกำลังในการซื้อ ส่งผลกระทบต่อตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับ ประเทศและระดับโลก

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในบางประเทศกำลังอยู่ในช่วง การระบาดอย่างหนักเป็นระลอกที่สอง (ระลอกแรกช่วงเดือน มีนาคม – พฤษภาคม) พ.ศ. 2563 โดยมีผู้ติดเชื้ออย่างรวดเร็ว ภาครัฐจึงเข้มงวดในการออกมาตรการควบคุม เช่น การปิดเมือง จนทำให้เกิดการหยุดชะงักในระบบเศรษฐกิจ ประเทศส่วนใหญ่จะต้องเผชิญกับการ แก้ไขสถานการณ์การหดตัวของเศรษฐกิจซึ่งสวนทางกับประเทศจีนที่กำลังอยู่ในช่วงฟื้นฟูประเทศ

¹² Techsauce Team. (2563). การพัฒนาเทคโนโลยีช่วยให้ชาวจีนรอดพ้นวิกฤตการระบาดของไวรัส COVID-19 อย่างไร. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563 จาก <https://techsauce.co/tech-and-biz/covid-19-china-technology-innovation-app>

¹³ Digital Council of Thailand. (2563). เมื่อทั่วโลกนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อรับมือ COVID-19. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 16 กันยายน 2563 จาก <https://www.dct.or.th/covid-19/detail/65>

กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) ได้มีการประเมินสะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ซึ่งสร้างความเสียหายอย่างมหาศาลพร้อมกันทั่วโลก ถึงแม้ว่าในบางประเทศนั้น มีการคลายล็อกมาตรการบางส่วน แต่การบริโภคของเอกชนยังไม่กลับมาสู่สภาวะปกติ ซึ่งกลุ่มเศรษฐกิจพัฒนาแล้วคาดว่าจะหดตัว 8.0% จากการประมาณเดิมที่อาจจะตัวเพียง 6.1 % เนื่องจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่น่าจะกลับมาฟื้นตัวช้า เพราะมีหลายประเทศที่ยังเผชิญกับยอดผู้ติดเชื้อที่เพิ่มขึ้นทุกวัน ส่วนกลุ่มเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนาหรือตลาดเกิดใหม่ สะท้อนถึงอุปสงค์ภายในประเทศที่มีความอ่อนแรงแม้เพิ่มขึ้น โดยเศรษฐกิจในกลุ่มนี้จะติดลบถึง 3.0%¹⁴

2.2.4 มิติด้านสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เป็นสถานการณ์การแพร่ระบาดที่ส่งผลกระทบต่อประชากรในโลก ประเทศต่าง ๆ จึงตื่นตัวในการรับมือ ด้วยการออกมาตรการมาควบคุมสถานการณ์ ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต จากเดิม โดยเฉพาะมาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม Social Distancing ที่ทำให้ผู้คนต้องหลีกเลี่ยงการพบปะกันหรือลดการใช้สิ่งของสาธารณะร่วมกัน เช่น การ Work From Home การสั่งซื้ออาหาร Food Delivery การสวมหน้ากากอนามัย เป็นต้น แต่วิถีชีวิตแบบใหม่ New Normal กลับส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยการเพิ่มปริมาณขยะ ทั้งขยะมูลฝอย และขยะติดเชื้อ

นอกจากนั้นสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ซึ่งทำให้คนทั่วโลกนับแสน ต้องล้มป่วย และเสียชีวิต

¹⁴ พิมฉัตร เอกฉันทน์. (2563). เมื่อ “โควิด-19” กลายเป็นหายนะโลก ประเมินผลกระทบ หลัง IMF คาด ศก. โลกเลวร้ายที่สุดรอบเกือบศตวรรษ. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563 จาก <https://thaipublica.org/2020/06/krungthai-compass15/>

จากวิกฤตการณ์การระบาดที่เกิดขึ้นทำให้แต่ละประเทศต้องออกมาควบคุมสถานการณ์ การออกข้อกำหนดการเดินทาง การห้ามออกนอกบ้าน การปิดร้านอาหาร รวมถึงสายการบินทั่วโลกหยุดให้บริการ ซึ่งผลกระทบจากมาตรการการล๊อคดาวน์ นอกจากลดการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส COVID-19 ยังช่วยลดระดับก๊าซคาร์บอนที่ลดลง เช่น นิวยอร์ก ลดลงถึงร้อยละ 50 จีนลดลงถึงร้อยละ 25 ซึ่งสืบเนื่องมาจากโรงงานหยุดการผลิต แต่การลดลงของจำนวนก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เป็นผลกระทบด้านบวกแต่เพียงในระยะสั้นเท่านั้น เมื่อโลกกลับคืนสู่ภาวะปกติการปล่อยคาร์บอน อาจจะกลับมามีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน การลดลงของก๊าซคาร์บอนไม่ได้ช่วยให้ปัญหาโลกร้อนลดลงเพราะไม่สามารถแทนที่การรับมือการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศได้ ทั่วโลกพยายามคิดวิธีการพัฒนาประเทศและฟื้นฟูเศรษฐกิจ โดยการเปิดโอกาสในการใช้พลังงานทางเลือก เช่น โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับการลงทุนเพื่อพลังงานสะอาด หรือปรับเงื่อนไขการให้ความช่วยเหลือแก่ธุรกิจต่าง ๆ เมื่อโลกกลับสู่ภาวะปกติ ทั่วโลกจะต้องมีการเตรียมการ รับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปของโลกในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม¹⁵

2.2.5 มิติด้านการเมือง

ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ส่งผลกระทบหลายมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับพหุภาคี มีความสำคัญน้อยลง แต่สำหรับกลุ่มประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น โดยเฉพาะสหภาพยุโรปมีการจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูเพื่อเศรษฐกิจ ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่ม

¹⁵ Workpointtoday. (2563). โควิด-19 อาจช่วยเยียวยาสิ่งแวดล้อม แต่เราต้องเร่งแก้ปัญหาจากต้นเหตุ. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2563 จาก <https://workpointtoday.com/covid19-environment/>

ประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่ (การประชุมเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจการเงินของกลุ่มประเทศเศรษฐกิจก้าวหน้ากับประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ (Group Of Twenty : G20) ถูกกีดกันจากความร่วมมือในภูมิภาคต่าง ๆ ถึงอย่างไรบทบาทของกลุ่ม (G20) ยังมีความสำคัญในด้านอื่น ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยเงินกู้ให้ประเทศที่ยากจน และการกระจายวัคซีนไปยังประเทศอื่น ๆ ในขณะเดียวกันองค์การการค้าโลก (WTO) กลายเป็นองค์กรที่มีความสำคัญน้อยลง โดยเฉพาะการแก้ปัญหาด้านการค้าระหว่างประเทศ ท่ามกลางภาวะที่กำลังแสวงหาผู้นำคนใหม่ ทำให้ใช้เวลาเพิ่มขึ้นสำหรับการแก้ปัญหา¹⁶ สำหรับกรณีที่สหรัฐฯ ไม่ให้การสนับสนุนองค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) ถือเป็นความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาขององค์การระหว่างประเทศ ส่งผลกระทบต่อบทบาทและความน่าเชื่อถือ ขององค์การระหว่างประเทศเพราะองค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) ถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงความล่าช้าในการประกาศการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 รวมถึงประเด็นกระแสการเหยียดเชื้อชาติ ชาวจีน ชาวเอเชีย ก็ถูกมองว่าเป็นต้นเหตุของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 โดยสหรัฐมีแนวโน้มเผชิญหน้ากับการเหยียดสีผิวและเชื้อชาติสูงมากขึ้น นอกจากนี้ปัญหาด้านการค้าที่จีนมีดุลการค้าที่มากเกินไปจนควร ปัญหาด้านการขโมยเทคโนโลยี วิกฤตการณ์ฮ่องกงและข้อพิพาททะเลจีนใต้ ชี้ให้เห็นถึงความความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสหรัฐฯ และจีนที่มีความขัดแย้งชัดเจน ทำให้ทั้งสองประเทศสั่งปิดสถานกงสุล ทำให้ลุกลามไปสู่สงครามเย็นครั้งใหม่ ประเทศต่าง ๆ จึงต้องปรับความสัมพันธ์โดยการจับกลุ่มประเทศขึ้นใหม่ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับสองประเทศมหาอำนาจ¹⁷

¹⁶ Wattanapongjaiwat. (2563). Barclays วิเคราะห์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม หลัง COVID-19 โลกจะเปลี่ยนไปอีกแบบ. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2563 จาก <https://brandinside.asia/barclays-analysis-politics-economic-society-after-covid-19-28-july-2020/>

2.2.6 มิติด้านการทหาร

ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ความขัดแย้งของสองมหาอำนาจอย่างจีนและสหรัฐฯ ยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบยุทธศาสตร์ทางการทหารให้เข้ากับมาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคมและการปิดเมืองของบางประเทศ ซึ่งทำให้ความร่วมมือทางการทหารจะต้องเร่งปรับตัว

ตั้งกรณีของกองทัพสหรัฐฯผู้นำทางการทหารที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ต่อการเตรียมความพร้อมทางทหารของสหรัฐฯ ทั้งในระยะสั้นและระยะกลาง เช่น (1) การยกเลิกการซ้อมรบร่วม Defender Europe-20 ซึ่งจะมีทหารสหรัฐฯกว่า 20,000 นาย พร้อมยุทโธปกรณ์ 20,000 ชิ้น ร่วมซ้อมรบข้ามชาติขนาดใหญ่ เพื่อแสดงการปฏิบัติการร่วม (interoperability) และขีดความสามารถในการขยายการเข้าถึงยุโรปตะวันออก (2) กองบัญชาการทหารสหรัฐฯภาคแอฟริกา (U.S. Africa Command - AFRICOM) ยกเลิกการซ้อมรบ African Lion 2020 ซึ่งกำหนดจัดขึ้นที่โมร็อกโก ตูนิเซียและเซเนกัล¹⁸ (3) กองทัพสหรัฐฯ ได้ยกเลิกปฏิบัติการซ้อมรบครั้งใหญ่ในฟิลิปปินส์ในช่วง 14-15 พ.ค.63 เนื่องจากสถานการณ์ COVID-19 โดยทางกองทัพเห็นความสำคัญในความปลอดภัยของสุขภาพกำลังพลทั้ง 2 ประเทศ¹⁹ และ (4) กองทัพสหรัฐฯยังใช้การจัดประชุมทางไกลหัวข้อ Indo-Pacific Business Forum ร่วมกับเวียดนาม โดยมีเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ให้มีเสรีที่เปิดกว้างมากขึ้น²⁰

¹⁷ Porntip Tunpasert. (2563). สถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศภายหลังการระบาดของไวรัส COVID-19. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563 จาก <http://www.nsc.go.th/?p=6974>

¹⁸ KIM. (2563). การเตรียมความพร้อมทางทหาร: ผลกระทบจาก COVID-19. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.ianalysed.com/2020/05/covid-19.html>

อีกหนึ่งขั้วมหาอำนาจอย่างจีนที่ฟื้นฟูกองกำลังโดยปรับเปลี่ยนบทบาทของ กองทัพเงินในการเข้าร่วมการฝึกช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาสาธารณภัย กับกองกำลังนาชาชาติ²¹ และอาศัยจังหวะที่สหรัฐฯ กำลังรับมือกับผลกระทบจากการ แพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ขยายอิทธิพลออกไปครอบคลุมมหาสมุทรอินเดีย โดยมุ่งพัฒนาด้านการทหารและความมั่นคงร่วมกับเมียนมาร์ ไทย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ปากีสถาน ศรีลังกา รวมถึงประเทศอื่น ๆ ในแอฟริกาและเอเชียกลาง ในฐานะที่จีนเป็น ที่ตั้งของฐานโลจิสติกส์ด้านการทหาร²²

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ครั้งนี้นั้นทำให้เห็นถึงความสำคัญของภัย คุกคามรูปแบบใหม่ คือ ภัยจากโรคระบาด ซึ่งกองทัพจะต้องเรียนรู้ในการปรับตัวให้เท่าทัน ต่อสถานการณ์ จะต้องต่อสู้กับศัตรูที่มองไม่เห็น ซึ่งมีความแตกต่างไปจากภัยคุกคามทาง ความมั่นคงแบบเดิม ที่เป็นการสู้รบและสงครามระหว่างประเทศ การแพร่ระบาดในครั้งนี้นับ ว่าสหรัฐฯ ยังไม่สามารถรับมือได้ ทำให้ยอดผู้ติดเชื้อสูงสุดเป็นอันดับ 1 ของโลก แต่จีนสามารถ รับมือและฟื้นฟูตัวเองได้ อาจส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในชั่วอานาจ รวมถึงแนวโน้มใน

¹⁹ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (2563). สหรัฐฯ ยกเลิกปฏิบัติการซ้อมรบครั้งใหญ่ในฟิลิปปินส์. ออนไลน์ . ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.nia.go.th/niaweb59/page-search.asp?m=r&t=>

²⁰ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (2563). สหรัฐฯ จะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม Indo-Pacific Business Forum ร่วมกับเวียดนามออนไลน์. ค้นเมื่อ 17 กันยายน 2563 จาก <https://www.nia.go.th/niaweb59/page-search.asp>

²¹ พลตรี ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล. (2563). บทบาทของกองทัพเงินในการส่งมอบสิ่งของและจัดส่งทีมงานผู้เชี่ยวชาญไปช่วยเหลือทหารในหลายประเทศ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 18 กันยายน 2563 จาก <http://www.vijaichina.com/articles/1774>

²² Sondhi Talk. (2563). สหรัฐฯจับตาทบเงินเล็งวางที่มั่นด้านการทหารในไทยและอีกหลายชาติ. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 18 กันยายน 2563 จาก <https://sondhitalk.com/2020/09/03/8878>

การถ่ายโอนอำนาจมายังฝั่งตะวันออกมากขึ้น ภายหลังจากการที่ประเทศในแถบเอเชียสามารถรับมือกับการแพร่ระบาดในครั้งนี้ได้มากกว่าฝั่งตะวันตกอย่างสหรัฐอเมริกาหรือยุโรป

2.3 ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อบริบทความมั่นคงของประเทศไทย

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 นอกจากจะส่งผลกระทบต่อบริบทความมั่นคงของโลกดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่แล้ว ประการสำคัญและใกล้ตัวเราที่สุดคือส่งผลกระทบต่อบริบทความมั่นคงของประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หัวข้อนี้จะเป็นการตรวจสอบผลกระทบในประเทศไทยที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 โดยได้พิจารณาตามกรอบการวิเคราะห์ STEEP-M ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 มิติด้านสังคมสังคม^{23,24,25}

ในมิติด้านสังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของประชาชนทั่วไปในระยะยาว โดยการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ได้ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทั้งความคิด การสื่อสาร และการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ที่จำเป็นต้องอาศัยหรือพึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การป้องกันและยับยั้งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำมาสู่วิถีชีวิตรูปแบบใหม่หรือ New Normal เช่น การทำงานที่บ้าน

²³ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปรประชุมการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19” ครั้งที่ 1 : มิติด้านเศรษฐกิจและสังคม เมื่อ 2 พ.ค.63. เอกสารอัดสำเนา.

²⁴ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปรประชุมการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 2/2563 เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19” เมื่อ 5-6 ส.ค.63. เอกสารอัดสำเนา.

²⁵ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปรประชุมการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 5 : ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยหลังวิกฤติโควิด-19 เมื่อ 22 มิ.ย.63. เอกสารอัดสำเนา.

(Work for Home) การสั่งอาหารออนไลน์ (Food Delivery) การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ รวมถึงการหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์หรือ การเว้นระยะห่างระหว่างกัน (Social Distancing) เป็นต้น โดยประเด็นสำคัญ (key issue) ที่เป็นผลกระทบในมิติด้านสังคม ได้แก่

(1) ด้านสาธารณสุข ผลกระทบในระยะยาว (Potential Long-Term Growth) จากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลให้มีจำนวนคนเสียชีวิตและเจ็บป่วยจากการแพร่ระบาดเพิ่มมากขึ้น และจะต้องมีการระดมทรัพยากรจำนวนมากในการป้องกันและรักษาเชื้อไวรัส COVID-19 ในขณะที่บุคลากรทางการแพทย์ก็ต้องทำงานหนักขึ้นแต่ในทางตรงกันข้ามก็แสดงให้เห็นถึงศักยภาพทางการแพทย์ของไทย ดังที่ Global COVID-19 Index (GCI)²⁶ ได้จัดให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการฟื้นตัวจากสถานการณ์ของโรค COVID-19 เป็นอันดับ 1 จาก 184 ประเทศทั่วโลก และจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่บรรเทาการแพร่ระบาดของไวรัสได้ก้าวหน้าที่สุดในโลก

(2) เกิดประเด็นที่สร้างความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย จากความเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวันของประชาชนดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความความตื่นตัวต่อความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นประชาชนที่มีฐานะระดับกลางขึ้นไป แต่ในทางกลับกันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้สร้างความตื่นกลัวให้แก่ผู้ที่มีรายได้น้อย แรงงานนอกระบบ หรือผู้ที่ถูกเลิกจ้างงานจากวิกฤตเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (มาตรการในการช่วยเหลือและเยียวยาของภาครัฐใช้รูปแบบการลงทะเบียนรับสิทธิผ่านระบบแอปพลิเคชันที่จำกัดกลุ่มผู้ที่ได้รับสิทธิให้แคบลงเฉพาะผู้ที่มีอุปกรณ์สื่อสารรองรับ) กลุ่มเปราะบางบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาครัฐ เนื่องจากขาดการเข้าถึง

²⁶ สำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2563). ไทยครองอันดับ 1 ประเทศที่ฟื้นตัวและรับมือโควิด-19 ดีที่สุดในโลก. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 5 ต.ค.63. จาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/33866>.

ทางเทคโนโลยี ขาดการประชาสัมพันธ์นโยบายอย่างทั่วถึง และขาดความรู้ความเข้าใจ ต่อการลงทะเบียน การไม่มีบัญชีธนาคาร การไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนกลายเป็น “คนไทยไร้สิทธิ” (คนไร้บ้านมีปัญหาด้านสิทธิสถานะประมาณร้อยละ 30) และความไม่เพียงพอของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านสังคม(Social Infrastructure) เป็นต้น ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การปิดโรงเรียนแล้วให้มีการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านโทรทัศน์ หรือการใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางในการเรียนการสอน จุดนี้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการเข้าถึงความรู้ของนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลที่ไม่อาจเข้าถึงเทคโนโลยีหรืออุปกรณ์การเรียนแบบ E-Learning ได้(รูปแบบการเรียนการสอนผ่านระบบ E-Learning ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อนักเรียนทุกคน) นำไปสู่ค่าใช้จ่ายของครอบครัวที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีผลกระทบจากการเรียนทางไกลในเด็กเล็ก อันได้แก่ พัฒนาการไม่สมวัย อาจมีปัญหาสุขภาพทางสายตาจากการจ้องจอเป็นเวลานาน ความเหลื่อมล้ำทางด้านโอกาสและรายได้ เป็นต้น ซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำเหล่านี้เกิดขึ้นในสังคมไทยมายาวนานแล้ว แต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 นับเป็นปัจจัยเร่งที่แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในสังคมที่ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนจนหรือกลุ่มคนที่มีภูมิคุ้มกันน้อยนั้นมีความเสี่ยงที่จะได้รับเชื้อโรคและมีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากวิกฤติดังกล่าวมากกว่ากลุ่มอื่นในสังคม ซึ่งจากปัญหาความเหลื่อมล้ำอาจจะนำไปสู่ปัญหาสังคมด้านอื่น ๆ เช่น ปัญหาหนี้สิน ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาเด็กและเยาวชนติดเกมส์หรือการพนัน ความเหลื่อมล้ำในการทำงาน โดยเฉพาะการเข้าถึงเทคโนโลยี ทักษะความรู้ ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี (Digital Literacy) ที่ไม่เท่าเทียมส่งผลกระทบในการเข้าถึงแหล่งงานและรายได้ของกลุ่ม ที่แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มคนที่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสูงสามารถเข้าถึงแหล่งงานและรายได้ที่ดีกว่า และกลุ่มคนที่ทักษะการใช้เทคโนโลยีต่ำจะเข้าถึงแหล่งงานและรายได้ที่ต่ำกว่า เป็นต้น

(3) เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชน การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลประชาชนไม่มีงานทำ ขาดรายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ส่งผลให้แรงงานไม่สามารถดำรงชีวิตในเมืองได้และทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานในที่สุด ซึ่งการย้ายถิ่นฐานนี้ก็เป็นอย่างอื่น

ปัจจัยสำคัญในการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ด้วย

(4) รูปแบบการจ้างงานในอนาคตที่มีความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การจ้างงานประจำแบบรายเดือนจะมีความเปลี่ยนแปลงไปสู่การจ้างงานที่ใช้ทักษะความสามารถโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะด้านเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทต่อการทำงานในชีวิตประจำวันและธุรกิจเพิ่มมากขึ้น เช่น เทคโนโลยีเสมือนผสานโลกจริง (Augmented Reality) คลาวด์ (Cloud) ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) การจำลองภาพให้เสมือนจริง (Virtual Reality) หุ่นยนต์ (Robotics) อินเทอร์เน็ตเพื่อสรรพสิ่ง (Internet of Things) และระบบโครงข่ายในการเก็บข้อมูลธุรกรรมออนไลน์ (Block Chain) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่นักธุรกิจมีความจำเป็นต้องศึกษาเพื่อการอยู่รอดในการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้ยังเกิดแรงงานนอกระบบ หรือ Gig Worker โดยความหมายของ Gig Worker คือ ลักษณะของการทำงานแบบการจ้างรายครั้งที่ไม่มีพันธะสัญญาระยะยาวและไม่มีรายได้ที่แน่นอน โดยที่ Gig Worker มีความสัมพันธ์กับรูปแบบงานใน 3 ประการ คือ (1) งานรูปแบบเก่าทั้งที่อยู่ในระบบและนอกระบบ (2) งานรูปแบบเก่าบนความสัมพันธ์การจ้างงานแบบใหม่ และ (3) งานรูปแบบใหม่ในอนาคตที่เกิดขึ้น ซึ่ง Gig worker จะมีความสัมพันธ์เชิงทับซ้อนกับการทำงานในรูปแบบ (Platform) ที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในอนาคต และอาจส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานและความมั่นคงของแรงงานในประเทศ ซึ่งในปัจจุบันคนรุ่นใหม่มีความต้องการทำงานแบบ Gig Worker มากขึ้น เนื่องจากลักษณะงานมีความยืดหยุ่น สามารถบริหารจัดการเวลาได้ และสามารถจ้างงานผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล(Digital Platform) ทำให้แรงงานสามารถเข้าถึงการทำงานแบบ Gig worker ได้ง่ายขึ้น โดยการทำงานในรูปแบบ Gig worker นั้นเป็นการจ้างงานในลักษณะที่เป็นรายครั้งผ่านเครือข่ายดิจิทัลทำให้ตลาดแรงงานมีความยืดหยุ่น แต่ในทางกลับกันรายได้ของผู้ประกอบการบางประเภทอาจลดลง เช่น ธุรกิจให้เช่ารถยนต์รับจ้าง ธุรกิจรับจ้างทำความสะอาดแบบรายวัน เป็นต้น

(5) ปัญหาสุขภาพจิตของประชาชน จากการเปลี่ยนแปลงในบริบทต่าง ๆ ที่มาจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ส่งผลให้ประชาชนทั่วไปเกิดความกังวลมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความวิตกกังวลต่อการแพร่ระบาดของเชื้อโรคที่ประชาชนเกิดความตื่นกลัว เกิดการกีดกันทางสังคมโดยเฉพาะในช่วงแรกของวิกฤต ความวิตกกังวลต่อ

หน้าที่การงาน ความวิตกกังวลทางการเงิน ภาวะซึมเศร้า ขาดรายได้ ขาดอาหาร ในการดำรงชีวิต ปัญหาหนี้ครัวเรือน ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในช่วงลึอคคาวน เป็นต้น

2.3.2 มิติด้านเทคโนโลยี^{27,28}

จากมาตรการการลึอคคาวนของเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส-COVID-19 รัฐบาล ส่งผลให้ให้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ในการอำนวยความสะดวกและสอดคล้องกับมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการทำงานที่บ้าน (Work From Home) การดำเนินชีวิตบนฐานเศรษฐกิจดิจิทัล เช่น การสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ การสั่ง Food Delivery การทำธุรกรรมออนไลน์ การเรียนการสอนออนไลน์ เป็นต้น โดยกระบวนการต่าง ๆ ได้ดำเนินไปตามแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยประเด็นสำคัญ (key issue) ที่เป็นผลกระทบในมิติด้านเทคโนโลยีและพลังงาน ได้แก่

(1) เกิดการพัฒนาด้านเทคโนโลยี วิกฤติการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เป็นตัวเร่งให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Gartner Hype Cycle ที่ระบุว่าเมื่อวัฏจักรของเวลาหรือสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปจะทำให้ระดับของความต้องการในการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีเพิ่มสูงขึ้น และจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส-COVID-19 ทำให้ผู้คนปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตใหม่เป็นแบบเว้นระยะจากสังคม (Social Distancing) รวมถึงลดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ส่งผลให้มีการเปิดรับเทคโนโลยีเพื่อมาช่วยในการเชื่อมต่อระหว่างกันมากขึ้น ทั้งในด้านการทำงานและการดำรงชีวิต เช่น การทำงานที่บ้าน (Work from Home) การประชุมออนไลน์ การใช้เงินดิจิทัล การเรียนออนไลน์ (Learn from Home) การดูหนังออนไลน์ รวมถึงพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อรองรับกับ

²⁷ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปประชุมการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 3 : มิติด้านเทคโนโลยีและพลังงาน เมื่อ 26 พ.ค.63. เอกสารอัดสำเนา.

²⁸ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปประชุมการประชุมวิชาการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 2/2563 เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19” เมื่อ 5-6 ส.ค.63. เอกสารอัดสำเนา.

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันในการติดตามตำแหน่งของกลุ่มเสี่ยงที่จะติดเชื้อ COVID-19 เช่น AOT Airport หมอชนะสภายติบอด เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้มีการพัฒนาหุ่นยนต์ และอุปกรณ์สนับสนุนทางการแพทย์ในโรงพยาบาล รวมถึงหุ่นยนต์ภาคสนาม เพื่อช่วยบุคลากรทางสาธารณสุขในการปฏิบัติงานและลดความเสี่ยงในการติดเชื้อด้วยเช่นกัน ในทางตรงกันข้ามการพัฒนาด้านเทคโนโลยีก็เป็นช่องทางในการก่ออาชญากรรม กล่าวคือ ในช่วงของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 รัฐบาลและทุกภาคส่วนต่างให้ความสำคัญกับการป้องกันและควบคุมโรคระบาด จึงอาจไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและป้องกันในส่วนของการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์หรือ (Artificial Intelligence: AI) มากนักซึ่งจุดนี้อาจเป็นช่องว่างในการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้ในอนาคต

(2) ความต้องการในการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงลดลง การประกาศใช้มาตรการล็อกดาวน์ (Lockdown) ของประเทศไทยและการสนับสนุนการทำงานจากที่บ้าน รวมถึงการปิดประเทศของหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก ส่งผลให้ราคาของน้ำมันเชื้อเพลิงปรับราคาลดลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากปริมาณการคมนาคม และการขนส่งปรับตัวลดลงทำให้มีความต้องการในการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงลดลงถึงร้อยละ 25 ตั้งแต่เดือน ก.พ. – เม.ย.63 นอกจากนี้ การที่องค์การกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมันออก (Organization of Petroleum Exporting Countries: OPEC) กับประเทศรัสเซียไม่สามารถทำการตกลงราคาขายและปริมาณในการผลิตของน้ำมันได้ ส่งผลให้มีการปรับลดกำลังการผลิตทำให้อุปทานอยู่ในภาวะล้นตลาด และราคาน้ำมันดิบปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง การใช้พลังงานมีความสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจโดยตรง ซึ่งเห็นได้ชัดว่าเมื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจถูกจำกัดย่อมส่งผลกระทบต่อด้านพลังงาน และสอดคล้องกับปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ด้วย

(3) อัตราการใช้ไฟฟ้าภายในประเทศลดลง มาตรการล็อกดาวน์ของประเทศไทยส่งผลกระทบต่อการใช้ไฟฟ้าภายในประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะสามเดือนแรกหลังการประกาศล็อกดาวน์ทำให้มีการใช้ไฟฟ้ามากขึ้นถึงร้อยละ 3.2 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2562 ซึ่งมีอัตราส่วนที่เปลี่ยนไป ดังนี้ ภาคธุรกิจมีอัตราการใช้ไฟฟ้าลดลงร้อยละ 0.1 ภาคอุตสาหกรรมมีอัตราการใช้ไฟฟ้าลดลงร้อยละ 1.3 และภาคเอกชนหรือภาคครัวเรือน

มีอัตราการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 6 สำหรับอัตราของแต่ละภาคส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นผลมาจากมาตรการการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ของรัฐบาล และการปิดตัวของโรงงานอุตสาหกรรมบางแห่งชั่วคราว

2.3.3 มิติด้านเศรษฐกิจ^{29,30}

ในด้านเศรษฐกิจพบว่าปัญหาการถดถอยของเศรษฐกิจโลก ไม่ได้มีสาเหตุหลักมาจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เท่านั้น ในช่วงที่ผ่านมาประเด็นที่ทำให้เศรษฐกิจของโลกเกิดการชะลอตัว ได้แก่ สถานการณ์ราคาน้ำมันในตลาดโลก และสงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ส่งผลให้ตัวเลขทางเศรษฐกิจ (GDP) ในไตรมาส 2 ของหลายประเทศลดลง โดยวิกฤติเศรษฐกิจในยุค COVID-19 ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่ส่งผลให้เศรษฐกิจโลกอยู่ในภาวะชะลอตัวเช่นเดียวกับประเทศไทยโดยประเด็นสำคัญ (key issue) ที่เป็นผลกระทบในมิติด้านเศรษฐกิจ ได้แก่

(1) เกิดการชะงักของระบบห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ในมิติเศรษฐกิจพบว่าปัญหาการถดถอยและการล้มละลายของภาคเศรษฐกิจ เกิดการชะงักในระบบของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ส่งผลให้บางธุรกิจต้องปิดกิจการลง สืบเนื่องมาจากสถานการณ์ของการแพร่ระบาดเชื้อไวรัส COVID-19 มีจุดเริ่มต้นมาจากประเทศจีนทำให้ภาคการผลิตและการส่งออกของจีนเกิดการหยุดชะงักส่งผลกระทบต่อประเทศอื่น ๆ อย่างเป็นลูกโซ่เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ โดยธนาคารโลก³¹ ได้เปิดเผยรายงาน “From Containment to Recovery” ซึ่งเป็นรายงานอัปเดตด้านเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก (EAP) ประจำเดือน ต.ค.63 โดยระบุว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (GDP) ของไทยขยายตัวติดลบ 8.3% ขณะที่ในกรณีที่ย่ำแย่ที่สุดคาดว่า

²⁹ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปประชุมการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 1 : มิติด้านเศรษฐกิจและสังคม เมื่อ 2 พ.ค.63. เอกสารอัดสำเนา.

³⁰ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปประชุมการประชุมวิชาการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 2/2563 เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19” เมื่อ 5-6 ส.ค.63. เอกสารอัดสำเนา.

จะติดลบ 10.4% และในปี 2564 คาดว่าจีดีพีของไทยในกรณีที่แย่ที่สุดคาดว่าจะขยายตัวได้ 3.5% นอกจากนี้ยังกระทบถึงดัชนีตลาดหุ้นไทยที่ปรับตัวลดลงต่ำสุดในรอบหลายปี และดัชนีความเชื่อมั่นภาคอุตสาหกรรมของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยต่ำที่สุดในรอบ 28 เดือน โดยดัชนีความเชื่อมั่นในอีก 3 เดือนข้างหน้าของประเทศไทยลดลงไปเป็นร้อยละ 96 ซึ่งเป็นตัวเลขที่ต่ำที่สุดในรอบ 10 ปี ซึ่งนับเป็นวิกฤตครั้งแรกที่ดัชนีการส่งออกของภาคอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบอย่างทั่วถึง

(2) การลดลงอย่างมากของอุปสงค์การท่องเที่ยว ประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างมากในมิติการท่องเที่ยวจากมาตรการล็อกดาวน์ปิดพรมแดน กล่าวคือ รัฐบาลมีมาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม จึงส่งผลกระทบต่อธุรกิจที่เป็น Face to Face คือการท่องเที่ยว การโรงแรม เมื่อความต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศลดลง ธุรกิจท่องเที่ยวจำเป็นต้องประคองและรักษาธุรกิจให้อยู่รอดในช่วงวิกฤตินี้ ไม่ว่าจะเป็นการลดการจ้างงาน ตั้งแต่การลดการทำงานล่วงเวลา การลดชั่วโมงหรือวันในการทำงาน ตามปกติโดยไม่ได้รับค่าแรง การลดโบนัสและเงินเดือน การปลดพนักงาน อีกทั้งการลดการใช้ทุน อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ การลด/การปิดการใช้สำนักงาน การลด/ยกเลิกการใช้หรือเช่าพื้นที่ ฯลฯ ซึ่งย่อมกระทบธุรกิจต่อเนื่องอื่น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ธุรกิจการขนส่งผู้โดยสาร (บก น้ำ ราง อากาศ) โรงแรม ร้านอาหาร บริการส่วนบุคคล นันทนาการ ฯลฯ อีกทั้งธุรกิจนอกการท่องเที่ยว อย่างเช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องหนังรองเท้า อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

(3) ภาคการเกษตรไม่สามารถส่งออกสินค้าได้ในห้วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส-

³¹ไทยรัฐ. (2563). ผลกระทบโควิดทำ GDP ติดลบ 8.3% ธนาคารโลกชี้ “ไทย” ติดลบสูงสุดในอาเซียน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 5 ต.ค.63. จาก <https://www.thairath.co.th/news/business/finance-banking/1940978>.

COVID-19 มีการลือคตาวนั และประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน (เคอร์ฟิว) ส่งผลให้ภาค การเกษตรไม่สามารถส่งออกสินค้าได้ในช่วงของการแพร่ระบาด จึงทำให้ผลผลิตล้นตลาด เกินความต้องการจึงต้องขายในราคาถูก

(4) ธุรกิจด้านอาหาริมทรัพย์เกิดการหยุดชะงัก เนื่องจากประชาชนต้องเริ่ม ประหยัดใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น การถดถอยทางเศรษฐกิจและการปิดกิจการส่งผล ให้เกิดปัญหาหนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้ว่าภาครัฐจะให้การช่วยเหลือเยียวยาเสมอ แต่ด้วยกระบวนการที่ทำให้กลุ่มคนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงได้จึงทำให้การช่วยเหลือ ไม่สามารถถึงให้เศรษฐกิจขยับขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การเกิดปัญหาอื่น ๆ ในมิติต่าง ๆ อีกมากมาย

(5) จำนวนคนตกงานเพิ่มสูงขึ้น จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนของภาคการผลิตที่หันมาใช้เครื่องจักรที่มีระบบควบคุม อัตโนมัติ (Automation) เข้ามาทำงานเพื่อลดจำนวนพนักงานมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการ แก้ไขปัญหาในสถานการณ์จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เนื่องจาก เครื่องจักรสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องใช้มาตรการเว้นระยะห่างทาง สังคม ขณะเดียวกันก็พบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานของ Gig worker กล่าวคือ แรงงาน Gig Worker ที่อยู่ในแพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platform) มีทั้ง แรงงานที่มีฝีมือ (Skilled Labor) และแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labor) นั้นจะมีความ หลากหลายมากขึ้น โดยมีประเด็นที่น่าจับตามองดังนี้ (1) ความมั่นคงทางรายได้และ หลักประกันทางสังคมของแรงงานจะมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากความ ชัดเจนในการจ้างงานระหว่างแอปพลิเคชันบนแพลตฟอร์มหรือผู้ว่าจ้างแรงงานผ่าน แพลตฟอร์มดิจิทัล เป็นต้น (2) ค่าใช้จ่ายของ Gig Worker ที่ต้องการเข้าสู่แพลตฟอร์ม ดิจิทัลเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีการแข่งขันทางการตลาดของแพลตฟอร์มต่าง ๆ สูง เช่น ค่าสื่อคลุม ตะกร้าส่งสินค้า สมาร์ทโฟน เป็นต้น (3) มีการขยายตัวของธุรกิจไปยัง แพลตฟอร์มดิจิทัลสู่การจ้างงาน Gig Worker มากขึ้น เช่น ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจประกันภัย หรือธุรกิจเช่ารถยนต์ เป็นต้น (4) มีการควบรวมกิจการ (Merger and Acquisition : M&A)

และผูกขาดทางการค้า (Monopolized) มากขึ้น ส่งผลให้ผู้บริโภคและคู่ค้าทางธุรกิจมีทางเลือกน้อย แต่ส่วนแบ่งรายได้ของแพลตฟอร์มจะสูงขึ้น และ (5) หากมีแรงงานออกจากระบบจ้างงานแบบปกติสู่การทำงานแบบ Gig Worker มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคงของมนุษย์ในภาพรวม สำหรับความท้าทายของแรงงานในรูปแบบ Gig Worker เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีมาตรการคุ้มครองสิทธิในการจ้างงาน ทำให้ Gig Worker จะไม่ได้รับความคุ้มครองผ่านระบบสวัสดิการการจ้างงาน ดังนั้นแรงงาน Gig Worker อาจจะกลายเป็นกลุ่มคนเปราะบางของสังคม (Precariat) ในอนาคตได้

2.3.4 มิติด้านสิ่งแวดล้อม^{32,33}

ในห้วงของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 พบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลกมีแนวโน้มที่ตึ่ขึ้น เช่น ปัญหาฝุ่น PM 2.5 ที่มีต้นเหตุมาจากเครื่องยนต์ที่ปล่อยมลพิษหลังการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงมีปริมาณลดน้อยลงจากการประกาศใช้มาตรการลดความเร็วของประเทศไทย การคมนาคมลดน้อยลง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชนลดลง สัตว์บางชนิดออกมาปรากฏตัว เช่น ครอบคร้วค้างแวน ในอุทยานหมู่เกาะอ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี หรือการปรากฏของโขลงช้างป่ากว่า 40 ตัวที่ออกมาบนถนนที่ จ.ฉะเชิงเทรา พื้นที่จังหวัดชายฝั่งทะเลก็มีโอกาสฟื้นตัวมากขึ้น เช่น การฟื้นตัวของปะการังและหญ้าทะเล ซึ่งมีสาเหตุจากการลดลงของกิจกรรมการท่องเที่ยว การปล่อยน้ำเสียของแหล่งชุมชนและโรงแรมที่พักตลอดแนวชายฝั่งทะเลที่ลดลง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้ทรัพยากรทางธรรมชาติได้มีเวลาที่ฟื้นฟูตัวเองกลับคืนสู่สภาพเดิม โดยประเด็นสำคัญ (key issue) ที่เป็นผลกระทบในมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งทางบวกและทางลบ ดังนี้

³² ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปประชุมการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 4 : มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อ 2 มิ.ย.63. เอกสารอัดสำเนา.

³³ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปประชุมการประชุมวิชาการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 2/2563 เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19” เมื่อ 5-6 ส.ค.63. เอกสารอัดสำเนา.

ผลกระทบเชิงบวก (ผลในระยะสั้น)

(1) ค่าฝุ่นละออง PM 2.5 มีค่าเฉลี่ยลดลง จากการประเมินสถานการณ์ฝุ่นละออง PM 2.5 ในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยกรมควบคุมมลพิษได้เก็บข้อมูลในช่วงก่อนสถานการณ์ COVID-19 ระหว่างวันที่ 1-17 มี.ค.63 พบว่า ค่าฝุ่นละออง PM2.5 มีค่าเฉลี่ย 25 มคก./ลบ.ม. และในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ระหว่างวันที่ 18 มี.ค.-28 เม.ย.63 พบว่า ค่าฝุ่นละออง PM 2.5 มีค่าเฉลี่ย 20 มคก./ลบ.ม. ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบก่อนสถานการณ์ COVID-19 และช่วงสถานการณ์ COVID-19 ในห้วงเวลาดังกล่าว พบว่าค่าฝุ่นละออง PM 2.5 มีค่าเฉลี่ยลดลงร้อยละ 20

(2) การจราจรบนท้องถนนลดลง จากการประเมินการจราจรบนท้องถนน พบว่าในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ระหว่างวันที่ 18 มี.ค.-28 เม.ย.63 การจราจรบนท้องถนนคล่องตัว และมีจำนวนรถบนท้องถนนน้อย

(3) การฟื้นตัวของสัตว์และทรัพยากรธรรมชาติ จากการลือคความไว้เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่ามีสัตว์บางชนิดออกมาปรากฏตัว เช่น ครอบครัวยักษ์ในอุทยานหมู่เกาะอ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี หรือการปรากฏของโขลงช้างป่ากว่า 40 ตัว ที่ออกมาบนถนนที่ จ.ฉะเชิงเทรา นอกจากนี้ ในพื้นที่จังหวัดชายฝั่งทะเลมีการฟื้นตัวของปะการังและหญ้าทะเลออกสมบูรณ์เพิ่มขึ้น ผนวกมาหยา หมู่เกาะพีพี ในขณะที่เกาะสมุยมีเต่าทะเลขึ้นมาวางไข่ที่หาดทรายเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีสาเหตุจากการลดลงของกิจกรรมการท่องเที่ยว การปล่อยน้ำเสียของแหล่งชุมชนและโรงแรมที่พักตลอดแนวชายฝั่งทะเล

ผลกระทบเชิงลบ

(1) การดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมไม่สามารถดำเนินได้อย่างเต็มที่ ในช่วงก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ภาครัฐและเอกชนต่างร่วมกันผลักดันโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นโครงการใช้รถสาธารณะแทนรถยนต์ส่วนบุคคลเพื่อ

ลดปริมาณความแออัดของสภาพการจราจรบนท้องถนน โครงการงดใช้ถุงพลาสติกซึ่งโครงการเหล่านี้ได้ช่วยแก้ปัญหาสภาพภูมิอากาศได้ดีขึ้นเป็นระยะ ต่อมาเมื่อมีการประกาศล๊อคดาวน์ประเทศ ทำให้ประชาชนต้องยกเลิกกิจกรรมต่าง ๆ จึงเป็นช่วงเวลาที่ทำให้ระบบนิเวศสามารถฟื้นฟูตัวเองขึ้นมาได้ แต่สิ่งที่ตามมาคือปัญหาการเพิ่มขึ้นของขยะพลาสติก สืบเนื่องมาวิถีชีวิตแบบใหม่ New Normal การสั่ง Food Delivery หรือสินค้าออนไลน์อื่น ๆ ซึ่งมีแนวโน้มจะคงอยู่ในระยะยาวแม้ว่าจะมีการคลายล๊อคมาตรการแล้วก็ตาม รวมไปถึงด้านงบประมาณและการให้ความสำคัญของภาครัฐที่ต้องมุ่งไปที่ด้านเศรษฐกิจเป็นหลักก่อนเพื่อให้ประเทศขับเคลื่อนไปได้ จึงทำให้โครงการและการสนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อมยังไม่สามารถดำเนินได้อย่างเต็มที่

(2) การเพิ่มขึ้นของขยะพลาสติกและหน้ากากอนามัยที่ใช้แล้ว จากการประเมินสถานการณ์ขยะ พบว่าปริมาณขยะในภาพรวมมีปริมาณน้อยลงกว่าช่วงปกติ แต่ขยะพลาสติก เช่น กล่องพลาสติกใส่อาหารสำเร็จรูป ซ้อน-ส้อมพลาสติก แก้วพลาสติก และหลอดพลาสติก ที่เกิดจากการใช้บริการสั่งของออนไลน์ และฟู้ดเดลิเวอรี มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น เป็น 3,432 ตัน/วัน ในเดือน เม.ย. เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ที่มี 2,115 ตัน/วัน โดยมีจำนวนเพิ่มขึ้น 1,317 ตัน/วัน หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 62.3% นอกจากนี้ปริมาณขยะเศษอาหารถูกทิ้งปะปนกับขยะทั่วไปมีปริมาณเพิ่มขึ้น โดยไม่มีการคัดแยกขยะก่อนนำไปกำจัดเนื่องจากกลัวการติดเชื้อไวรัส สำหรับหน้ากากอนามัย พบว่าเกิดขยะติดเชื้อจากการใช้หน้ากากอนามัย ประมาณ 1-2 ล้านชิ้นต่อวัน หรือประมาณ 240 กิโลกรัม ทางกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงได้ทำข้อเสนอไปยังกระทรวงมหาดไทย และกรุงเทพฯ เพื่อควบคุมการทิ้งและกำจัดขยะติดเชื้อประเภทหน้ากากอนามัย ในพื้นที่กรุงเทพฯ ปริมาณล และทุกจังหวัดทั่วประเทศ

(3) ปัญหาการตกค้างของสินค้าทางการเกษตร (อาหารสด) พบว่ามีกลุ่มเกษตรกร ปลูกพืช ประมง ได้รับผลกระทบจากมาตรการเคอร์ฟิว ทำให้สินค้าตกค้างเน่าเสียเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก รวมถึงปัญหาการที่ไม่สามารถส่งสินค้าดังกล่าวไปขาย

ได้ตามปกติ ทั้งการส่งข้ามจังหวัด ส่งข้ามภูมิภาค และรวมถึงการส่งออกไปยังต่างประเทศด้วย เนื่องจากมาตรการล็อกดาวน์และมาตรการเคอร์ฟิว ส่งผลให้กลุ่มสินค้าเกษตรและประมงถ้าไม่มีพื้นที่ขาย นำไปสู่การแจกจ่าย และถูกนำไปทิ้งเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการเพิ่มก๊าซมีเทน (CH4) ให้กับโลก และเป็นการเพิ่มการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gas: GHG) ถึง 25 เท่า นับว่าเป็นการสร้างความเสี่ยงแบบซ้ำซ้อน

(4) ปัญหาการขาดแคลนน้ำและคุณภาพน้ำ พบว่า จากภาวะโลกร้อน (Climate Change Variation) ในปี 2563 เกิดภาวะน้ำแล้งมาเร็วก่อนกำหนด จากเดิมที่ใน 1 ปี จะเกิดภาวะแล้ง 4 เดือน แต่ในปีนี้เกิดภาวะแล้งนานขึ้นเป็น 7-8 เดือน กอปรกับในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในช่วงหน้าร้อนทำให้อัตราการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติ (ประชาชนมีความจำเป็นในการใช้น้ำสูงขึ้น โดยจะอาบน้ำ ล้างมือ และมุ่งรักษาความสะอาดมากกว่าปกติ) แหล่งกักเก็บน้ำหลักและสำรองมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนน้ำและคุณภาพน้ำแย่งลง (น้ำไม่สะอาด ลิ้มน้ำเค็มรุกตัว) นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องการบำบัดน้ำเสียในสถานการณ์ COVID-19 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความคุ้นชินเช่นเดียวกับประเด็นเรื่องขยะที่ว่าเมื่อบำบัดน้ำเสียแล้วจะมั่นใจได้อย่างไรว่าจะได้น้ำที่สะอาดปราศจากเชื้อโรค

(5) ปัญหาการจัดการขยะ พบว่าจำนวนขยะติดเชื้อและขยะชุมชนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากขึ้น โดยในปี 2562 มีจำนวนขยะ 140 ล้านชิ้น เพิ่มขึ้นในปี 2563 เป็น 280 ล้านชิ้น ในขณะที่ปริมาณขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งจากบริการรับส่งอาหารเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 (จาก 5,500 เป็น 6,300 ตัน/วัน) นอกจากนั้น ขยะเหล่านี้มากกว่าครึ่งไม่สามารถเข้าระบบการจัดการขยะ (Reduce Reuse and Recycle: 3Rs) ได้ เนื่องจากทุกภาคส่วนยังไม่มีความคุ้นชิน และไม่แน่ใจว่าขยะที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้หากนำมาเข้ากระบวนการรีไซเคิลแล้วเชื้อโรคจะยังอยู่หรือไม่ และอีกประเด็นสำคัญคือปลายทางของขยะไม่พร้อมรับมือ เช่น เทศบาล และในพื้นที่ท้องถิ่นต่าง ๆ เนื่องจากมีการปะปนของขยะติดเชื้อ

และขยายทั่วไป นอกจากนี้ ภาคอุตสาหกรรมบางส่วนปล่อยปลະละเลยการจัดการขยะ
ลักลอบทิ้งขยะตามพื้นที่ต่าง ๆ เช่น บ่อฝังกลบแบบเปิดรวมถึงแหล่งน้ำด้วย

2.3.5 มิติด้านการเมือง³⁴

ในด้านการเมืองจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 พบว่า รัฐบาลได้
จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือที่
คุ้นหูกันว่า ศบค. ขึ้นเป็นลำดับแรก เพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
COVID-19 โดยมุ่งเน้นเรื่องความปลอดภัยของประชาชนในประเทศเป็นสำคัญ จากนั้น
ได้กำหนดนโยบายการเยียวยาประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส-
COVID-19 เช่น มาตรการการลงทะเบียนรับเงินเยียวยา 5,000 บาท มาตรการเยียวยา
กลุ่มเปราะบาง ช่วยเหลือเดือนละ 1,000 บาท เป็นเวลา 3 เดือน (ตั้งแต่เดือนพ.ค. – ก.ค.63)
โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ได้แก่ เด็กเยาวชนที่ยากจน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ จำนวน 13 ล้านคน
นอกจากนี้ยังมีมาตรการช่วยเหลือผู้พิการจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
(พม.) และมาตรการสำหรับผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ 3,000 บาท เป็นต้นจากการเยียวยาประชาชน
ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ข้างต้น พบข้อจำกัดในการเข้ารับ
สิทธิการเยียวยา กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่ที่เป็นผู้ที่ได้รับสิทธิการเยียวยาเป็นประชาชนกลุ่มที่
มีความเปราะบาง เช่น ผู้มีรายได้น้อย ผู้พิการ และผู้สูงอายุ ซึ่งประชาชนกลุ่มดังกล่าวไม่มี
เครื่องมือหรือเทคโนโลยีในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร หรือแม้กระทั่งขั้นตอนการลง
ทะเบียนรับสิทธิ ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงการเยียวยาที่ภาครัฐจัดให้ได้ สิ่งนี้จึงแสดง
ให้เห็นถึงความชัดเจนของปัญหาเหลื่อมล้ำที่มีอยู่ในสังคมจากนโยบายของรัฐบาล

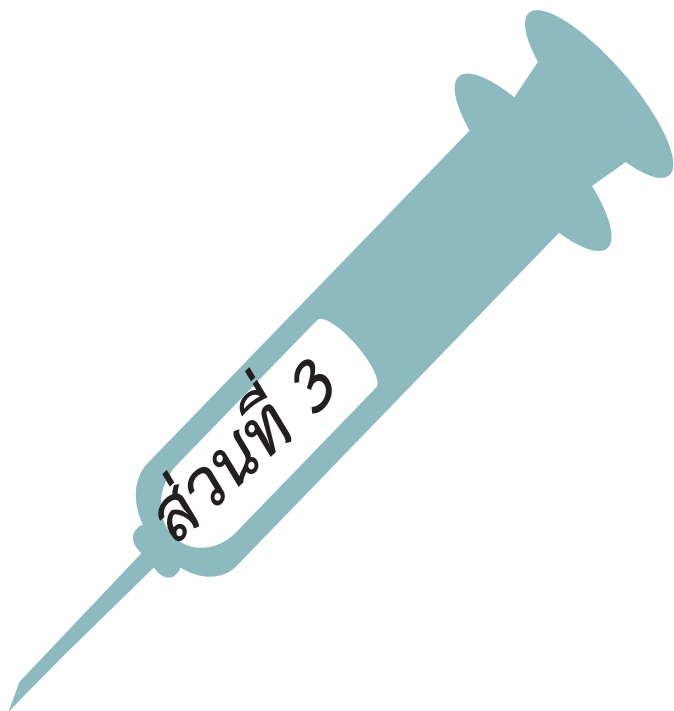
2.3.6 มิติด้านการทหาร³⁵

กระทรวงกลาโหมได้กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาด

³⁴ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปประชุมการประชุมสนทนาปัญหา
ยุทธศาสตร์ ครั้งที่ 5 : ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยหลังวิกฤติโควิด-19 เมื่อ 22 มิ.ย.63. เอกสารอัดสำเนา.

ของเชื้อไวรัส COVID-19 ซึ่งแบ่งออก 4 ด้าน ได้แก่ (1) มาตรการในการป้องกัน ดูแล และเฝ้าระวังจุดคัดกรองทั้งของกองทัพและประชาชน (2) ด้านเวชภัณฑ์ป้องกัน ในการผลิตหน้ากากอนามัยและได้รับบริจาคหน้ากากมาจากประเทศจีน (3) ด้านสาธารณสุข ดำเนินการพื้นที่กักกันโรคแห่งรัฐ (State Quarantine : SQ) และ(4) ด้านการช่วยเหลือ เยียวยาประชาชน ดำเนินการในส่วนของการแจกของบริจาคให้แก่ประชาชนที่เดือดร้อน โดยประเด็นสำคัญ (key issue) ที่เป็นผลกระทบในมิติด้านการทหาร ได้แก่ เรื่อง ประสิทธิภาพของกำลังพล สืบเนื่องจาก COVID-19 เป็นโรคระบบทางเดินหายใจที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งจะแพร่กระจายผ่านการสัมผัส ละอองเสมหะการไอ จาม น้ำมูก น้ำลาย จากผู้ที่ติดเชื้อ จึงต้องมีการเว้นระยะห่างระหว่างกันในระยะ 1-2 เมตร ด้วยเหตุนี้ภาครัฐ จึงเห็นสมควรให้เว้นระยะห่างและงดการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงงดการจัดประชุม หรือสัมมนา กองทัพจึงมีความจำเป็นต้องเลื่อนการฝึกศึกษาทางทหารที่เคยจัดขึ้นเป็นประจำ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนและงบประมาณที่กำหนดไว้

³⁵ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปประชุมการประชุมสนทนา ปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 2 : มิติด้านความมั่นคงทางทหารเมื่อ 19 พ.ค.63. เอกสารอัดสำเนา.

ความมั่นคงใหม่ของประเทศไทย
ในยุคหลังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
(COVID-19) ต่อบริบทความมั่นคงของ

ส่วนที่ 3

ความมั่นคงใหม่ของประเทศไทย

ในยุคหลังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

จากบริบทความมั่นคงที่มีความเปลี่ยนแปลงจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ในมิติต่าง ๆ ทั้งในระดับโลก และบริบทความมั่นคงของประเทศไทย พบความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การเมือง และการทหาร อันได้แก่ ความร่วมมือระหว่างประเทศมีความถอยห่างออกจากกัน รวมถึงพฤติกรรมส่วนบุคคลของประชาชนมีความแตกต่างจากเดิมอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนการเป็นสังคมดิจิทัลที่ต้องอาศัยโลกออนไลน์ โลกไซเบอร์ โลกของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีบทบาทมากยิ่งขึ้นในทุกภาคส่วนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นเดียวกับที่ธุรกิจออนไลน์จะมีความเฟื่องฟูแต่ในทางกลับกันธุรกิจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การคมนาคม จะได้รับผลกระทบในระยะยาว การทำงานที่บ้านที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการเข้าออฟฟิศ การเฟื่องฟูของธุรกิจด้านสุขภาพ การแพทย์ โรงพยาบาล เวชภัณฑ์ทางการแพทย์ การดูแลสุขภาพ การวิจัยและพัฒนาทางการแพทย์ เป็นต้น สำหรับประเทศไทยก็เป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 เช่นเดียวกับทุกประเทศทั่วโลก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนนโยบายหรือจุดยืนในด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบริบทที่มีความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19

จากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่เกิดขึ้นได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านความมั่นคงในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมิติด้านสังคม มิติด้านเทคโนโลยี มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านการเมือง และมิติด้านการทหาร โดยหัวข้อนี้จะเป็นการสรุปความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 ในแต่ละมิติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 มิติด้านสังคมสังคม

ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 ด้านสังคม จะมุ่งเน้นเรื่องของ ปัจเจกบุคคลและเรื่องความมั่นคงของมนุษย์มากขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยน ศูนย์กลางของมุมมองความมั่นคงจากรัฐมาสู่ตัวของบุคคลในสังคม³⁶ โดยรัฐบาลต้อง มุ่งลดความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ ให้เกิดความเท่าเทียม เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต ที่ดี เข้าถึงบริการสาธารณะ และสามารถเข้าถึงบริการเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารได้ อย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็ระบบการศึกษาหรือระบบสาธารณสุข

3.1.2 มิติด้านเทคโนโลยี

ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 ด้านเทคโนโลยี จะมุ่งเน้นการปรับตัว ให้เท่าทันกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 หรือ Cyber-Physical System ซึ่งมี เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เป็นแกนกลางในการเชื่อมโยง ทุกสิ่งในทางกายภาพ ให้สามารถเชื่อมโยงสื่อสารถึงกันได้ในรูปแบบ Internet of Things (IOTs) การแข่งขันในต่างประเทศจะมีสูงขึ้น จะมีการใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิตสินค้าและบริการ และทำให้ห่วงโซ่การผลิตสั้นลง เพื่อลดการพึ่งพาแรงงานและวัตถุดิบนำเข้าจาก ต่างประเทศ รวมถึงพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภคจะมีความเปลี่ยนแปลง โดยมีการ สืบค้นข้อมูลผ่านระบบ internet เพื่อหวังที่จะลดต้นทุนในการผลิต กิจกรรม Online จะทดแทนการติดต่อประสานงาน Face to Face³⁷ จากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีนี้

³⁶ สุรชาติ บำรุงสุข. (2563). โลกที่เปลี่ยนแปลง (The Changing World). จุลสารความมั่นคง ศึกษา ฉบับที่ 208 เมษายน-มิถุนายน 2563. หน้า 23.

³⁷ ศูนย์อาเซียนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2563). ประเทศไทยกับทิศทางการเปลี่ยนแปลง สู่ระเบียบโลกใหม่ New World Order. เอกสารอัดสำเนา. หน้า 10.

ทำให้มนุษย์สามารถเชื่อมโยงและเข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้น จนนำไปสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ได้รวดเร็วขึ้น แต่อย่างไรก็ตามภายหลังวิกฤติ COVID-19 เทคโนโลยีจะเป็นปัจจัยเร่งให้การสื่อสารเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และเป็นเครื่องมือหลักในการเชื่อมต่อของคนมากยิ่งขึ้น จนอาจนำไปสู่ประเด็นด้านความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการสื่อสาร หรือช่องทางดิจิทัลยังคงเป็นประเด็นที่มีความท้าทายในอนาคต โดยเฉพาะในมิติด้านสังคม มิติด้านการศึกษา ผู้มีรายได้น้อย และการเข้าถึงเทคโนโลยีของผู้สูงอายุด้วย

3.1.3 มิติด้านเศรษฐกิจ

ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 ด้านเศรษฐกิจ มุ่งเน้นย้ำถึงปทัสถานสากลและเป้าหมายของโลกที่หลายประเทศต่างมุ่งดำเนินนโยบายเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน³⁸ (Sustainable Development Goals–SDGs) โดยมุ่งการพึ่งตนเองผ่านการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ และมุ่งให้ประเทศไทยเป็นผู้นำความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) หรือครัวโลกในอนาคต

3.1.4 มิติด้านสิ่งแวดล้อม

ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 ด้านสิ่งแวดล้อม มุ่งพัฒนาภาวะเปราะบางของประเทศไทยในเรื่องการบริหารจัดการขยะภายในประเทศ รวมถึงแสดงบทบาทนำในประชาคมอาเซียนในด้านการจัดการปัญหาขยะและของเสีย³⁹ นอกจากนี้ยังควรปรับแนวทางการดำเนินชีวิตของทุกคนให้พึ่งพาการใช้พลาสติกให้น้อยลง โดยใช้วัสดุที่ต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

³⁸ ศูนย์อาเซียนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2563). ประเทศไทยกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงสู่ระเบียบโลกใหม่ New World Order. เอกสารอัดสำเนา. หน้า 12.

³⁹ ศูนย์อาเซียนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2563). ประเทศไทยกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงสู่ระเบียบโลกใหม่ New World Order. เอกสารอัดสำเนา. หน้า 13.

3.1.5 มิติด้านการเมือง

ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 ด้านการเมือง สำหรับการเมืองระหว่างประเทศการแข่งขันของมหาอำนาจอย่างสหรัฐ และจีนยังคงดำเนินการต่อไปและมีความแข่งกร้าวมากยิ่งขึ้น การรักษาจุดยืนและรักษาเสถียรภาพในการกำหนดนโยบายของตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นของประเทศไทย สำหรับการเมืองภายในประเทศมุ่งสร้างสังคมหลังความขัดแย้ง เพื่อเป็นหนทางของการสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมืองและหลีกเลี่ยงกับดักความขัดแย้งในอนาคต ซึ่งปัญหาความมั่นคงทางการเมือง (Political Security) มีนัยยะโดยตรงถึงปัญหาเสถียรภาพของประเทศ⁴⁰ โดยควรสร้างความเชื่อมั่นในระบบการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ คำนึงถึงสิทธิและเสียงของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ โดยแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการแก้ไขปัญหาและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนภายหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

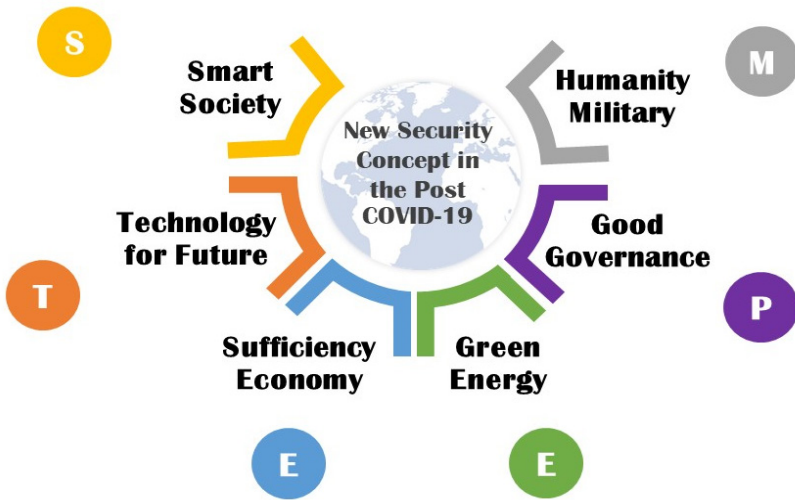
3.1.6 มิติด้านการทหาร

ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 ด้านการทหาร มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมของกองทัพในการรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในอนาคต เช่น การก่อการร้ายทางชีวภาพ (Bioterrorism) ที่อาจมีการใช้เชื้อโรคเป็นเครื่องมือของการก่อการร้าย รวมถึงประเด็นสงครามเชื้อโรค (Germ Warfare) หรือ สงครามชีวภาพ (Biological Warfare) ที่บางประเทศอาจใช้เชื้อโรคเป็นอาวุธในการทำสงคราม⁴¹ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหาย

⁴⁰ สุรชาติ บำรุงสุข. (2563). โลกที่เปลี่ยนแปลง (The Changing World). จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 208 เมษายน-มิถุนายน 2563. หน้า 36-38.

⁴¹ สุรชาติ บำรุงสุข. (2563). โลกที่เปลี่ยนแปลง (The Changing World). จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 208 เมษายน-มิถุนายน 2563. หน้า 22.

หรือความสูญเสียที่เป็นผลมาจากการแพร่กระจายของเชื้อโรคในวงกว้างในอีกหลายมิติ
ดังนั้น การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 จึงเป็นภัยด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่
โดยตรง ซึ่งต่างจากอดีตที่มองภัยคุกคามทางทหารเป็นปัญหาภัยคุกคามหลัก

ภาพแสดงบทสรุปความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อรองรับความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19

จากบริบทความเปลี่ยนแปลงของความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 ข้างต้น
นำมาสู่ข้อเสนอแนะเพื่อรองรับความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 ดังรายละเอียด
ต่อไปนี้ เท่านั้น

3.2.1 มิติด้านสังคมสังคม

(1) เพิ่มขีดศักยภาพของประเทศไทยในการเป็นผู้นำความมั่นคงด้านสาธารณสุข จากการจัดอันดับของ Covid-19 Index [GCI] พบว่าไทยได้รับการจัดอันดับหนึ่งของโลก ในการฟื้นตัวจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 พร้อมทั้งยังได้รับคำชมจาก WHO และนานาชาติถึงความสามารถในการรับมือได้ดีโดยมีมาตรการการดูแลสุขภาพในระดับครัวเรือน หรือการทำงานอย่างเต็มความสามารถของ อสม.⁴² ประเทศไทยจึงมีจุดแข็งในการพัฒนาทางด้านสาธารณสุข ดังนั้นจึงนับเป็นความท้าทายและโอกาสด้านสาธารณสุขของไทยภายหลังวิกฤต COVID-19 ดังนี้ (1) การวางระบบจัดสรรทรัพยากรการแพทย์ให้เป็นไปตามกลไกตลาด เพื่อลดปัญหาการขาดแคลน และการกักตุนเพื่อเก็งกำไร อาทิ ฝ่าปิดจมูก ถูงมือ เป็นต้น (2) การเร่งพัฒนาระบบการแพทย์ทางไกล ต่อยอดจากช่วงการแพร่ระบาดที่สถิติการเข้ารับบริการในสถานพยาบาลลดลงมาก และจัดส่งยาไปที่บ้านผู้ป่วยแทน (3) การลงทุนด้านการวิจัยพัฒนาและนวัตกรรมทางการแพทย์ของไทยให้มากขึ้น เช่น การสนับสนุนการวิจัยด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์เพื่อลดการพึ่งพาจากต่างประเทศและสามารถผลิตหรือจัดการได้เองภายในประเทศ เช่น การผลิตเครื่องมือแพทย์และอุปกรณ์ทางการแพทย์ เป็นต้น หลังการระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้มีการพิจารณามาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยมีหลักการ 3 ด้าน ประกอบด้วย (1) การจัดทำแนวทางการรักษาพยาบาลพร้อมเป็นสถานกักกันในโรงพยาบาล (2) การประชาสัมพันธ์การเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) ภายใต้แนวคิดประเทศไทยเป็นเมืองหลวงของโลกด้านการดูแลสุขภาพ

⁴² เสาวณี จันทะพงษ์ ทศพล ต้องหุ้ย และกัลยรัตน์ สุขเรือง. (2563). วิกฤตโควิด 19 กับมุมมองด้านเศรษฐศาสตร์สุขภาพ. เว็บบไซด์. ค้นเมื่อ 22 ก.ย.63. จาก https://www.bot.or.th/Thai-ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_07Jul2020.aspx

(Healthcare Capital of the World) และ (3) การพัฒนาชุดเครื่องมือแพทย์รองรับการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19

(2) มาตรการการป้องกันและลดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ของภาครัฐ ควรให้ความสำคัญกับแนวทางการจัดการในระดับครัวเรือน ชุมชน มากขึ้น (Household Quarantine, Community Quarantine) หรือการบริหารจัดการกับปัญหาสุขภาพในลักษณะครัวเรือน รวมถึงการทำงานและใช้ชีวิตของแรงงานในเมืองที่ไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรการระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ได้เนื่องจากลักษณะของการทำงานทำให้จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนจำนวนมากอยู่ดังนั้น นโยบายของภาครัฐจะต้องปรับโดยให้ความสำคัญกับการป้องกันส่วนบุคคล (Self-Protection)

(3) มาตรการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ควรให้ความสำคัญกับประชากรกลุ่มที่มีความเปราะบาง เช่น คนจน หรือกลุ่มคนไร้บ้าน (Homeless) ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มประชากรที่เปราะบางที่สุดในประเทศ โดยการทำให้กลุ่มคนเหล่านี้สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือของรัฐได้เพิ่มมากขึ้น เช่น ระบบสาธารณสุข การศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีการปฏิรูประบบการเงินในระบบประกันสุขภาพ โดยต้องมีหลักการในส่วนของการรับและจ่าย ทำให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน โดยพิจารณาใช้ระบบที่ “SAFE” ที่ประกอบด้วย (1) Sustainability หมายถึง สถานะทางการเงินการคลังที่ “ยั่งยืน” ได้ในระยะยาว (2) Adequacy หมายถึง ผู้ให้บริการมีงบประมาณที่ “เพียงพอ” ในการจัดบริการที่ “จำเป็น” และ “เพียงพอ” ให้ทุกคน “เข้าถึง” บริการสุขภาพ (3) Fairness หมายถึง การสร้าง “ความเป็นธรรม” ในการจัดระบบหลักประกันสุขภาพ ทั้งการรับภาระค่าใช้จ่ายและการรับบริการ และ (4) Efficiency หมายถึง การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการปฏิรูประบบจะทำให้ความเหลื่อมล้ำทางสาธารณสุขยิ่งลดลง อีกทั้งควรพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้ครอบคลุม โดยกระจายเทคโนโลยีและอุปกรณ์ให้ทั่วถึงรองรับนักเรียนที่เข้าไม่ถึงโอกาสในการเรียนการสอนที่

รัฐจัดให้ อีกทั้งควรปรับปรุงโครงข่าย Internet เพื่อรองรับระบบการศึกษาออนไลน์ การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และการมีระบบการประเมินผลที่เชื่อถือได้ สำหรับแนวทาง แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำซึ่งเป็นปัญหาความมั่นคงสมัยใหม่ที่แก้ไขและเข้าใจยากกว่า สมัยก่อน เป็นสาเหตุหลักที่ขัดขวางการเจริญเติบโตของบ้านเมืองนั้น จำเป็นต้องใช้สติ ปัญญาเข้ามาแก้ไขเพื่อให้เกิดการสร้างสมดุลทางอำนาจระหว่างอำนาจรัฐ อำนาจเงิน และอำนาจทางสังคม ผ่านการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการบูรณาการกับทุกภาคส่วน โดยต้องมีการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ไข ปัญหาาร่วมกัน

3.2.2 มิติด้านเทคโนโลยี

(1) ควรส่งเสริมการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizen) ให้แก่ประชาชน จากการที่ประเทศไทยมีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตประมาณ 52 ล้านคน มีอัตราการเข้าถึง อินเทอร์เน็ต (Internet Penetration) คิดเป็นร้อยละ 75 จึงมีความจำเป็นที่จะต้อง สร้างความรู้ความเข้าใจประชาชนชาวไทยในการเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยการเป็นพลเมือง ในยุคดิจิทัลนั้นมีทักษะที่สำคัญ 8 ประการ⁴² ได้แก่ (1) ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) คือ ความสามารถในการสร้างและบริหารจัดการ อัตลักษณ์ที่ดีของตนเองไว้ได้อย่างดีทั้งในโลกออนไลน์และโลกความจริง (2) ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) คือ มีดุลพินิจในการ บริหารจัดการข้อมูลส่วนตัว โดยเฉพาะการแชร์ข้อมูลออนไลน์เพื่อป้องกันความ

⁴² พิจิตรา เพชรภริ. (2562). พลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 16 ก.ย.63. จาก [https://www.thaihealth.or.th/Content/48161-1-%E0%B8%9E%E0%B8%A5%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%94%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B8%A5%20\(Digital%20Citizenship\).html](https://www.thaihealth.or.th/Content/48161-1-%E0%B8%9E%E0%B8%A5%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%94%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B8%A5%20(Digital%20Citizenship).html)

เป็นส่วนตัวทั้งของตนเองและผู้อื่น (3) ทักษะในการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) คือ ความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้อง และข้อมูลที่ผิด ข้อมูลที่มีเนื้อหาดีและข้อมูลที่เข้าข่ายอันตราย ข้อมูลติดต่อทางออนไลน์ ที่น่าตั้งข้อสงสัยและน่าเชื่อถือได้ (4) ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) คือ ความสามารถในการบริหารเวลาในการใช้อุปกรณ์ยุคดิจิทัล รวมไปถึงการควบคุมเพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างโลกออนไลน์ และโลกภายนอก (5) ทักษะในการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ (Cyberbullying Management) คือ ความสามารถในการรับรู้ และรับมือการคุกคามข่มขู่บนโลกออนไลน์ได้อย่างชาญฉลาด (6) ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูล ที่ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) คือ ความสามารถในการเข้าใจธรรมชาติของการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลว่าจะหลงเหลือร่องรอยข้อมูลทิ้งไว้เสมอ รวมไปถึงเข้าใจแพลตฟอร์ม ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อการดูแลสิ่งเหล่านี้อย่างมีความรับผิดชอบ (7) ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (Cybersecurity Management) คือ ความสามารถในการป้องกันข้อมูลด้วยการสร้างระบบความปลอดภัยที่เข้มแข็ง และป้องกันการโจรกรรมข้อมูลหรือการโจมตีทางออนไลน์ได้ และ (8) ทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) คือ ความสามารถในการเห็นอกเห็นใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์

(2) ภาครัฐปรับปรุงและพัฒนาาระบบการรักษาความปลอดภัยทางเทคโนโลยี ปัจจุบันพบว่าเกือบทุกภาคส่วนได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อนำมาช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน สิ่งสำคัญที่ผู้ใช้เทคโนโลยีควรระมัดระวัง คือ การพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ที่ในปัจจุบัน รัฐบาลยังไม่ได้มีกฎหมายที่ควบคุม การพัฒนานวัตกรรม หรือเทคโนโลยีให้ดำเนินไปตามจริยธรรมที่มีความต้องถูกตามกฎหมาย ซึ่งในอนาคตหากมีการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น ภาครัฐควรมีแนวทางในการเตรียมรับมือกับเรื่องดังกล่าว อีกทั้งรัฐบาลควรทบทวน

การดำเนินนโยบายที่เกี่ยวกับการให้บริการประชาชนด้วยระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่มากยิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลต่าง ๆ เพื่อให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ สามารถที่จะนำทักษะเหล่านี้มาสร้าง และพัฒนาเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลใหม่ ๆ ในอนาคต

(3) ภาครัฐควรปรับปรุงและพัฒนาและโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีเพื่อ เป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีของประชาชนทุกกลุ่ม รวมถึงสร้างความเข้าใจ การรับรู้ในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ส่งเสริมการสร้าง Platform นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่มีความหลากหลาย เช่น จัดทำ Application เพื่อแสดงตำแหน่งที่ ให้บริการอินเทอร์เน็ตแบบสาธารณะ เป็นต้น

3.2.3 มิติด้านเศรษฐกิจ

(1) ฟื้นฟูเศรษฐกิจให้กลับมาสู่สภาวะปกติโดยเร็วโดย

- การตั้งรับ Free Trade Area (FTA) ที่จะเข้ามายังประเทศไทยในอนาคต จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 มีโอกาสที่ Supply Chain จะเข้ามายัง ประเทศไทยส่วนหนึ่ง ดังนั้นประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมในการรองรับ Supply Chain ในอนาคต เช่น สร้างสิ่งแวดลอมภายในประเทศเป็นที่น่าดึงดูดในการเข้ามาลงทุน

- พัฒนาศักยภาพของประเทศไทยในการเป็นผู้นำความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) ด้วยประเทศไทยมีภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ และสามารถผลิตอาหารและส่งออกอาหารได้ในหลายประเภท อีกทั้งไทยเป็นผู้ส่งออก สินค้าเกษตรและอาหารรายใหญ่อันดับ 12 ของโลก และมีสินค้าหลายรายการที่ติด อันดับ 1 ใน 5 ของโลก เช่น ข้าว ไข่แปรรูป น้ำตาล อาหารแปรรูป และทุ่นากระป๋อง ไทยควรใช้ข้อดีตรงนี้เป็นจุดแข็งในการพัฒนาศักยภาพในการเป็นผู้นำความมั่นคงด้าน อาหาร โดยพิจารณาการทำข้อตกลงกับต่างประเทศ เช่น Food Bubble นอกจากนี้ยัง ควรส่งเสริมเกษตรกรในเรื่องเทคโนโลยีชีวภาพ การแปรรูป รวมถึงน้อมนำพระราชดำรัส เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาประเทศ

- พัฒนาศักยภาพของประเทศไทยในการเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยว จากข้อมูลข้างต้นที่ระบุถึงศักยภาพทางด้านสาธารณสุขของประเทศไทย ประเทศไทยควรใช้จุดแข็งข้างต้นบูรณาการร่วมกับการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ (Wellness Tourism) ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยเป็นตัวเลือกที่ดีของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ มีดังนี้ (1) ความสามารถในการใช้จ่าย เนื่องจากประเทศไทยมีอัตราค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ไม่สูงมากเมื่อเทียบกับขีดความสามารถในการรักษาโรคต่าง ๆ (2) เป็นศูนย์กลางของภูมิภาค เนื่องจากไทยอยู่ในรัศมีการบินที่ใช้ระยะเวลาในการเดินทางไม่เกิน 6 ชั่วโมง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ชาวต่างชาติเลือกที่จะเดินทางมารักษาตัวในประเทศไทย (3) มีแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ที่ได้รับการฝึกอบรมอย่างเชี่ยวชาญ มีขีดความสามารถและมีมาตรฐานสูง เนื่องจากบางส่วนได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมจากต่างประเทศ (4) มีบริการที่เป็นเลิศ (5) มีการรักษาแบบองค์รวม และแพทย์ทางเลือก (6) บริการการขยายแบบเหมารวม เช่น ห้องพักรับรอง หรือบริการการท่องเที่ยวแบบเหมารวมกับการรักษา เป็นต้น (7) มีการลดขั้นตอนในการเข้าประเทศสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามารับการรักษาในประเทศไทย และ (8) มีสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ภาครัฐควรให้การสนับสนุนมาตรการต่าง ๆ ด้านภาษีเพื่อกระตุ้นอุปสงค์ทั้งจากคนไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วย

- การยกระดับฝีมือแรงงาน เพื่อรองรับการปรับตัวของอุตสาหกรรมในอนาคต ไม่ว่าจะเป็น กระบวนการเพิ่มทักษะ/ปรับปรุงทักษะ (Re-Skill, Up-Skill) ในการทำงานใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะด้านเทคโนโลยีให้แก่แรงงานในประเทศโดยเร็วที่สุด (2) พัฒนาเศรษฐกิจให้ตอบสนองต่อทิศทางเศรษฐกิจในอนาคต ได้แก่ ดังนี้ (1) การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุมและยั่งยืน ตลอดจนในเรื่องการพิจารณาการลงทุนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้หลักการ “ESG” ที่ประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่อ

สิ่งแวดล้อม (Environment) เช่น เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เป็นระบบเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับการใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจนครบวงจร (Life cycle) และลดมลภาวะที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม (Zero Waste) เป็นต้น ด้านสังคม (Social) เช่น การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม สวัสดิการพนักงาน การเคารพสิทธิมนุษยชน รวมถึงการผลิตและการให้บริการอย่างมีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม และหลักธรรมาภิบาล (Governance) คือ การทำหน้าที่ของกรรมการบริหารจัดการ การกำกับดูแลภายในที่โปร่งใสเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างคุณค่าของกิจการอย่างยั่งยืน (2) ความสามารถในการปรับตัว (Corporate Resilience) โดยเฉพาะภาคธุรกิจที่เกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี (Disruptive Technology) ส่งผลให้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่สร้างตลาดและมูลค่าให้กับตัวผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยีแบบเดิมได้รับผลกระทบ ดังนั้นภาคธุรกิจต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไป โดยควรมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น (Local Economy) เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด และควรนำจุดแข็งและความถนัดมาเป็นแรงผลักดันเพื่อให้ประสบความสำเร็จ เช่น การเกษตร และอาหาร ซึ่งประเทศไทยมีขีดความสามารถในการเป็นครัวของโลกได้

(3) รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ โดยเฉพาะภาคการเกษตร และการให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่อยู่ระดับล่างของประเทศ และการพิจารณาเรื่องการค้าเสรี ที่ไม่ทำลายเกษตรกรรมภายในประเทศ เนื่องจากในอนาคตตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ในอนาคตจะไม่ใช่สิ่งสำคัญอีกต่อไป แต่จะมีการวิเคราะห์ในเรื่องความยากจนและการกินดีอยู่ดีของประชาชนมากขึ้น ภายใต้การทำเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรปลอดภัย โดย (1) ให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อพัฒนาให้แผนงานและนโยบายด้านการเกษตรของรัฐบาลมีประสิทธิภาพทั้งทางด้านบุคลากรและงบประมาณ (2) ในการส่งเสริมภาคการเกษตรแบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) พบว่าภาครัฐยังขาดประสิทธิภาพทางการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจ

กับเกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการทำเกษตรแบบ GAP อย่างแท้จริง ทั้งนี้ภาคการเกษตรต้องมีการบูรณาการเพื่อส่งเสริมเกษตรแบบ GAP ร่วมกัน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างเป็นระบบตั้งแต่การผลิตจนถึงผู้บริโภค (3) การจัดการสารเคมี โดยเฉพาะภาชนะที่บรรจุสารเคมีที่ต้องมีการกำจัดที่เหมาะสม (4) การพัฒนาสารเคมี และเทคโนโลยีทางการเกษตรของไทยที่รวดเร็วจะทำให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์ จากเทคโนโลยีดังกล่าวด้วยต้นทุนที่ต่ำและทำให้ผลผลิตมีคุณภาพสูง และ (5) การสร้างความตระหนักรู้ให้กับเกษตรกรในการใช้สารเคมีที่ถูกต้องในปริมาณที่เหมาะสม และมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค

3.2.4 มิติด้านสิ่งแวดล้อม

สำหรับมิติด้านสิ่งแวดล้อมนี้ได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ด้านสิ่งแวดล้อม

- ควรมีการบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบ โดย (1) ควรมีการคัดแยกขยะชุมชน ขยะติดเชื้อ ขยะรีไซเคิลอย่างถูกหลักวิชาการ รวมถึงพิจารณาการนำกลับมาใช้อีกครั้ง (Reuse) แบบปลอดภัย (หน้ากากอนามัยชนิดผ้า ชนิด N95/R95) (2) ควรสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะหน้ากากอนามัย เช่น การแนะนำขั้นตอนให้ทิ้งลงถังขยะที่จัดไว้อย่างเคร่งครัด การจัดให้มีถังขยะสำหรับทิ้งหน้ากากอนามัยที่ใช้แล้วโดยเฉพาะ การติดสัญลักษณ์ รูปภาพ หรือข้อความที่สื่อถึงหน้ากากอนามัยที่ใช้แล้วอีกทั้งในชุมชนต้องจัดให้มีถังขยะสำหรับทิ้งหน้ากากอนามัยที่ใช้แล้วให้เพียงพอ และการรวบรวมใส่ถุงขยะที่ปิดสนิทส่งต่อหน่วยงานรับผิดชอบนำไปกำจัดอย่างถูกต้อง (3) รัฐบาลควรพิจารณาประเด็นที่ตัวเลขการเติบโตของขยะนำเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่ก่อนสถานการณ์ COVID-19 และคาดว่าหลังสถานการณ์ COVID-19 น่าจะมีขยะติดเชื้อและขยะนำเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มขึ้น (4) ควรรณรงค์ให้ทุกภาคส่วน

หันมาใช้พลาสติกชีวภาพ (Bioplastics) ซึ่งเป็นพลาสติกที่ผลิตจากวัตถุดิบทางการเกษตรหรือจากธรรมชาติ (Biobase) สามารถปลูกหมุนเวียนและทดแทนกันได้โดยใช้ระยะเวลาอันสั้น (Renewable resource) เช่น ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง โดยมีคุณสมบัติสามารถย่อยสลายได้ภายในระยะเวลาไม่เกิน 180 วัน (5) จากการที่ไทยมีแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ.2559-2564) เพื่อขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนนำไปสู่การเป็นสังคมปลอดขยะ (Zero Waste Society) ควรส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ตามหลัก “3Rs” ประกอบด้วย คิดก่อนใช้ (Reduce) เพื่อลดระดับการใช้ในปัจจุบัน การใช้ซ้ำ (Reuse) โดยการนำสิ่งที่ใช้แล้วมาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่คุ้มค่า และ นำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) คัดแยกขยะแต่ละประเภทเพื่อนำกลับมาหมุนเวียนใหม่ และ (6) ส่งเสริมภาคการผลิตปรับปรุงการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Economic & Ecological Design : Eco-Design or Green Design) ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการที่รวมแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์และสิ่งแวดล้อมเข้าไปในขั้นตอนการออกแบบ และการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Assessment : LCA) และส่งเสริมให้มีโครงการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว (Green Procurement หรือ Green Purchasing) ขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในภูมิภาคอาเซียนบางประเทศได้เริ่มดำเนินโครงการดังกล่าวแล้วบางประเทศ อาทิ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และลาว (6) การส่งเสริมการแปรรูปขยะให้เป็นเชื้อเพลิงทดแทนเพื่อใช้แทนพลังงานจากถ่านหินลิกไนต์ เนื่องจากเชื้อเพลิงจากขยะเป็นพลังงานสะอาดมีค่าซัลเฟอร์ไดออกไซด์ต่ำ รวมถึงสื่อสารกับประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการแปรรูปขยะให้เป็นเชื้อเพลิง

- ควรลดการใช้พลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง โดยณรงค์ให้ร้านอาหารใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อีกทั้งรณรงค์ให้ผู้บริโภคไม่รับช้อนส้อมพลาสติกและส่งเสริมวิธีการนำภาชนะใส่อาหารแบบไม่เหลือขยะ สำหรับการซื้อสินค้าอาหาร ประชาชนควรตรวจสอบวันหมดอายุและซื้อไว้ในปริมาณที่พอเหมาะสำหรับการบริโภค เพื่อหลีกเลี่ยง

การเกิดขยะอาหาร (Food waste) ตัวอย่างกิจกรรมการลดการใช้พลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง เช่น เครือข่ายความยั่งยืนแห่งประเทศไทย (Thailand Responsible Business Network: TRBN) ได้ริเริ่มโครงการ “ส่งพลาสติกกลับบ้าน ลดขยะต้นทาง ผู้บริโภคทุกคนทำได้ทันที” ร่วมกับภาครัฐและภาคประชาชน โดยมีโมเดลนำร่องบนถนนสุขุมวิท เพื่อบริการจัดรับขยะพลาสติกแห้งและสะอาด ไปเข้าสู่ขั้นตอนการรีไซเคิล (recycle) และอัพไซเคิล (upcycle) และนำกลับมาหมุนเวียนใช้ประโยชน์ได้อีกครั้งอย่างคุ้มค่า

- การทำให้ปริมาณก๊าซเรือนกระจกลดลงได้ในระยะยาว โดยควรทำเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การเผาจากกระบวนการผลิตโดยตรง (Direct) ระยะที่ 2 ใช้ไฟฟ้า ความร้อน หรือไอน้ำเข้ามาใช้ (Indirect) ระยะที่ 3 นี่จะเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบปกติใหม่ คือ ธรรมชาติให้พนักงานลดการเดินทางไม่ว่าจะเป็นการเดินทางไปประชุมทั้งในประเทศและต่างประเทศ การเดินทางไป - กลับของพนักงาน โดยบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ยังคงจะดำเนินนโยบายให้พนักงานทำงานจากที่บ้าน (Work From Home) เพื่อเป็นการลดก๊าซเรือนกระจกและเป็นการลดการใช้วัสดุสิ้นเปลือง เช่น อุปกรณ์สำนักงาน เป็นต้น อีกทั้งยังควรผลักดันโครงการต่าง ๆ ที่ช่วยแก้ปัญหาโลกร้อน เช่น การส่งเสริมการจัดการพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง การส่งเสริมการพัฒนาพลังงานที่สะอาด และการสนับสนุนฉลากคาร์บอน (Carbon Label) หรือที่ติดแปะอยู่บนบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

- ควรมุ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Responsible Caring) โดยมุ่งพัฒนาและคิดค้นผลิตภัณฑ์ในกลุ่ม Green และธุรกิจ Bio เพื่อต่อยอดความยั่งยืนภายใต้แนวคิดการผลิตที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มุ่งผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นสินค้าที่สลายตัวได้ทางชีวภาพ เช่น บรรจุภัณฑ์ไบโอพลาสติก (Bioplastic) ที่เป็นภาชนะรักษ์โลกที่ปลอดภัย และสลายตัวได้ทางชีวภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการลดจำนวนปริมาณขยะ ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับการจัดการของเสียจาก

การผลิตและบริโภค ด้วยการนำวัตถุดิบที่ผ่านการผลิตและบริโภคแล้วเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ (re-material) หรือนำมาใช้ซ้ำ (reuse) โดยการผลิต (Make) การใช้ (Use) การใช้ใหม่ (Reuse) การทำใหม่ (Remake) การรีไซเคิล (Recycle) เพื่อนำกลับมาทำใหม่ (Make) ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ร่วมกับการหาทรัพยากรทดแทนเข้ามาช่วย ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดของการนำพลาสติกที่ทำจากวัตถุดิบทางการเกษตร เช่น อ้อย น้ำตาล มาแปรรูปสร้างผลิตภัณฑ์ใช้ภายในประเทศและส่งออก หากประเทศไทยสามารถปรับการใช้ทรัพยากรให้ใช้ประโยชน์ได้สูงสุดจะเกิดประโยชน์ทั้งต่อสังคม เอกชน และสิ่งแวดล้อมในอนาคต

(2) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

- ควรมีการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ โดยควรเน้นการบริหารจัดการอุปทาน (Demand) แทนการหาอุปสงค์ (Supply) ใหม่ ผ่านแนวคิดและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า 3Rs (ประกอบด้วย Reduce คือลดการใช้หรือคิดก่อนใช้ Reuse คือนำกลับมาใช้ซ้ำ และ Recycle คือนำกลับมาใช้ใหม่ โดยเข้าสู่กระบวนการผลิตของแต่ละประเภท) กล่าวคือ พิจารณานำน้ำกลับมาใช้ใหม่แทนการจัดหาแหล่งน้ำใหม่ ทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม ภาคครัวเรือน การท่องเที่ยว การโรงแรม โดยมีการบริหารจัดการคุณภาพน้ำให้สะอาดตามมาตรฐานทั้งในช่วงสถานการณ์ COVID-19 และหลังสถานการณ์ COVID-19 คลี่คลาย สำหรับในอนาคตประเทศไทยควรพิจารณาการใช้แนวทางในการปฏิบัติเพื่อการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า 6 Rs (เพิ่มจาก 3Rs อีก 3 ตัว ได้แก่ Rethink คือการคิดใหม่ Redesign คือการออกแบบใหม่ตั้งแต่แรกร่วมกัน Regulation คือการมีกฎระเบียบในการกระจายน้ำที่ครอบคลุม) เพื่อช่วยให้การบริหารจัดการน้ำเป็นเชิงระบบมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังควรแก้ไขปัญหาที่เสียอย่างจริงจัง เนื่องจากประเด็นเรื่องน้ำเสียเป็นประเด็นที่น่ากังวลที่สุดที่จะกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยในปัจจุบันมีน้ำเสียเข้าสู่ระบบบำบัดน้ำเสียเพียงร้อยละ 20 ซึ่งปัญหาน้ำเสียเป็นปัญหาที่

จะต้องเร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหา ไม่ใช่เพียงปัญหาการปล่อยน้ำเสียจากภาคอุตสาหกรรม แต่ยังรวมถึงการปล่อยน้ำเสียจากครัวเรือนอีกด้วย

- จัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลในช่วงหลังสถานการณ์โควิด จากสถานการณ์แพร่ระบาดของ COVID-19 ข้างต้น ที่พบว่ามีสัตว์ทะเลเข้ามาในพื้นที่ต่าง ๆ จนกลายเป็นกระแสทำให้สังคมไทยตระหนักถึงคุณค่าของทะเล และอยากให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนอย่างจริงจัง จึงเป็นที่มาของการจัดทำ “แผนบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลในช่วงหลังสถานการณ์โควิด” โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยแผนบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลในช่วงหลังสถานการณ์โควิด ประกอบด้วย มาตรการควบคุม ได้แก่ การคุมเรือ การคุมเวลา การคุมกิจกรรม เพื่อเฝ้าระวังแนวปะการัง มาตรการดูแล ได้แก่ ทุ่นจอดเรือ/บอกระเบียง รักษา/อนุบาล/ฟื้นฟูสำรวจ/ประเมิน เพื่ออนุบาลฟื้นฟูสัตว์ทะเล โดยใช้ดัชนีชี้วัดการประเมินดัชนีคุณภาพมหาสมุทร (Ocean Health Index: OHI) เป็นมาตรฐาน มาตรการส่งเสริม ได้แก่ การส่งเสริมเครือข่าย ส่งเสริมผู้ประกอบการรายย่อย ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และ มาตรการสนับสนุน ได้แก่ สนับสนุนองค์ความรู้ สนับสนุนนวัตกรรม สนับสนุนแนวร่วม และสนับสนุนความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Corporate Social Responsibility: CSR)

- จัดการแหล่งท่องเที่ยว New Normal อันประกอบด้วยมาตรการต่าง ๆ ได้แก่ มาตรการลงทะเบียนแบบออนไลน์ มาตรการเข้มงวดในการคัดกรองผู้ใช้บริการ มาตรการระยะห่างทางกายภาพ มาตรการติดตามข้อมูลผู้ที่เข้ามาในพื้นที่ มาตรการใส่ใจในความสะอาดและสุขอนามัย มาตรการลดการสัมผัสธนบัตร เหรียญ โดยใช้ระบบเงินออนไลน์ และเพิ่มระบบการสื่อสารออนไลน์ มาตรการการใช้แอปพลิเคชัน หรือใช้มาตรการควบคุมด้วยการบันทึกข้อมูล เป็นต้น โดยพิจารณานำแนวคิด Carrying Capacity มาใช้ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยาน โดยให้ความสำคัญกับ ด้านกายภาพ: คำนึงถึงจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุด

ที่ขนาดเนื้อที่ของแหล่งนั้นที่สามารถรองรับได้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก : คำนึงถึงจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งนั้นทางการสามารถรองรับได้ในเวลาหนึ่ง ๆ ด้านจิตวิทยา : คำนึงถึงจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดในแหล่งท่องเที่ยวในเวลาหนึ่ง ที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพและได้รับความพึงพอใจและด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม: คำนึงถึงจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำให้ระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมจนยากแก่การฟื้นฟูนอกจากนี้ยังควรพิจารณาให้อุทยานแห่งชาติทั่วประเทศปิดอย่างน้อย 2 เดือนต่อปีเพื่อการฟื้นตัว หรือที่เรียกว่า “ใช้หลักการธรรมชาติฟื้นฟูธรรมชาติ” ซึ่งการใช้หลักการนี้สามารถลดงบประมาณในการฟื้นฟูของภาครัฐได้ประมาณ 1,500 ล้านบาท โดยสถานที่ที่มีมาตรการเปิด-ปิดเกาะบางช่วงเวลาแล้วได้ผลดี เช่น อ่าวมาหยา เกาะตาชัย เกาะสิมิลัน หมู่เกาะสุรินทร์ เป็นต้น

- มุ่งพัฒนานวัตกรรมด้วยการพึ่งตนเองและลดการนำเข้านวัตกรรมจากต่างประเทศ สำหรับการพัฒนานวัตกรรมเพื่อใช้ในงานด้านทรัพยากรทางทะเล ในปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังต้องพึ่งพาการนำเข้าอุปกรณ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ จากต่างประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็มุ่งที่จะพัฒนาด้วยการพึ่งพาตนเองมากขึ้น โดยทางกองทัพเรือ (ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ภาค 3 หรือ ศรชล.ภาค 3) ได้พัฒนาอากาศยานไร้คนขับ (โดรน UAV ORBITER 38) ขึ้นมาใช้เอง ซึ่งสามารถลดการนำเข้าและลดงบประมาณของหน่วยงานได้มากขึ้น

3.2.5 มิติด้านการเมือง

สำหรับมิติด้านการเมืองนี้ ได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ มิติด้านการเมืองภายในประเทศ และมิติด้านการเมืองระหว่างประเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ด้านการเมืองระหว่างประเทศ

- การวางจุดยืนของประเทศไทยภายใต้ระเบียบโลกใหม่ โดยประเทศไทยควรแสวงหาความร่วมมือกับอาเซียนในการเป็นผู้นำความมั่นคงในด้านต่าง ๆ เช่น ผู้นำความมั่นคงทางอาหาร ผู้นำความมั่นคงทางสุขภาพและการแพทย์ การจับคู่การท่องเที่ยว

รวมถึงการสร้างเสถียรภาพภายในภูมิภาคอาเซียน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการร่วมกัน ออกแบบอาเซียนใหม่เพื่อให้อยู่ในโลกหลัง COVID-19 ได้ต่อไป

- รักษาความสัมพันธ์กับทั้งสองมหาอำนาจคือสหรัฐฯ และจีน โดยประเทศไทย ควรรักษาความสัมพันธ์กับทั้งสองรัฐและจีนให้ราบรื่น นอกจากนี้ยังควรทำความเข้าใจ เรื่อง การเมืองโลกและมีมติเชิงวัฒนธรรมจีนและสหรัฐฯ ไม่เพียงแต่ความขัดแย้งระหว่าง อุดมการณ์หรือความแตกต่างทางระบบเศรษฐกิจเท่านั้น

(2) ด้านการเมืองภายในประเทศ

- รัฐบาลและพรรคร่วมรัฐบาลควรร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาของประเทศ โดยมุ่งเน้นไปที่ผลประโยชน์ ของประเทศชาติและประชาชนเป็นหลัก และมีผลลัพธ์ ออกมาให้ประชาชนเห็นเป็นรูปธรรม โดยใช้เงินงบประมาณในการแก้ไขปัญหาโรคติดต่อ ไวรัส COVID-19 ต้องเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้งบประมาณของรัฐบาล

- สร้างช่องทางการรับรู้ให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ในทุกเรื่อง เพื่อเป็นการ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนทุกกลุ่ม อีกทั้งควรมีช่องทางที่สามารถให้คำตอบ ในข้อสงสัยของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว และเชื่อถือได้

3.2.6 มิติด้านการทหาร

(1) การสนับสนุนมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ของรัฐบาล

- กระทรวงกลาโหม มุ่งเน้นการรับมือการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 โดยการลดความเสี่ยงส่วนบุคคลด้วยการใส่หน้ากากอนามัยและล้างมือบ่อยยิ่งขึ้น ขณะ เดียวกันควรใช้โอกาสนี้ในการพัฒนาด้านเครื่องมือทางการแพทย์ รวมถึงด้าน อุตสาหกรรมการป้องกันประเทศ เพื่อให้กองทัพสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งการพึ่งตนเองนั้นได้ก็คือเป็นโอกาสในการพัฒนาประเทศอีก ด้วย

- กองทัพบก คำนึงถึงภารกิจของกองทัพที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยคุกคามใหม่อย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมสิ่งอุปกรณ์ให้หน่วยมีความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตการพัฒนาโรงพยาบาลให้มีความพร้อมมากยิ่งขึ้น การผลิตบุคลากรในสาขาระบาดวิทยาให้มีจำนวนมากขึ้น และการทำงานให้ตรงสายงานทางการแพทย์มากขึ้น

- กองทัพเรือ ควรพัฒนาเรื่องการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงการบูรณาการกระบวนการทำงานร่วมกันในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภายใต้ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) และประเด็นสำคัญในอนาคตคือต้องเตรียมการในเรื่องระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosecurity) ให้มากยิ่งขึ้น โดยมีกลไกการเฝ้าระวังเรื่องการรักษาความปลอดภัยชายแดน (Border Security) ทั้งมิติทางบก เรือ และอากาศ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในช่วยป้องกันการระบาดของโรค

- กองทัพอากาศ ควรมีการทบทวนและทดสอบความพร้อมของกองทัพ เช่น ด้านกำลังพล ด้านอุปกรณ์ รวมถึงแผนรับมือที่มีอยู่ ซึ่งสามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

(2) การทบทวนบทบาทและภารกิจของแต่ละเหล่าทัพให้สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมความมั่นคงที่เปลี่ยนไป

- กระทรวงกลาโหม ได้ให้ข้อเสนอแนะในการทบทวนบทบาทและภารกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมความมั่นคงที่เปลี่ยนไป ดังนี้ (1) ต้องติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 อย่างใกล้ชิด (2) มาตรการคัดกรอง การทำการค้นหาผู้ป่วยเชิงรุก (Active Case Finding) (3) มาตรการควบคุมโรคอย่างเคร่งครัดต่อไป จนกว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดทั่วโลกจะยุติลง และการสร้าง New Normal (4) การชะลอการเดินทางเข้าประเทศ และการควบคุมโรค COVID-19 ภายหลังการยกเลิกพ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งต้องดำเนินต่อไปอย่างเข้มงวด

(5) ความเพียงพอของห้องพัก ภายหลังจากการเปิดประเทศ (6) การประสานความร่วมมือจากภาคเอกชน ไม่ใช่เพียงเฉพาะจากรัฐเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของทุกภาคส่วน (7) การสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาและวัคซีน รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศ (8) การถอดบทเรียนจากการรับมือสถานการณ์ COVID-19 ในครั้งนี้ สำหรับการเตรียมการรับมือการระบาดของโรค COVID-19 หากเกิดการระบาดระลอกที่ 2 กระทรวงกลาโหม ได้มีการเตรียมความพร้อมรับมือใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) การเตรียมบุคคล เพิ่มศักยภาพทีมแพทย์ กองหนุนเหล่าแพทย์ และพยาบาล (2) การเตรียมสถานที่ เช่น โรงพยาบาลสนาม ห้องแยกการติดเชื้อทางอากาศความดันลบ (Airborne Infection Isolation Room: AIIR) และตู้ความดันลบ (Modified Negative Pressure Cabinet) (3) การฝึกเตรียมความพร้อม/การประสานความร่วมมือ เช่น การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน (ASEAN Defence Ministers' Meeting: ADMM) การฝึกซ้อมแผนบนโต๊ะ (COVID-19 TTX) / การปฏิบัติการทหารพลเรือน (Civil-Military Operations) / โรงพยาบาลเอกชนพันธมิตร (4) พัฒนาการความรู้ งานวิจัยและพัฒนาและวัคซีน และการตรวจห้องปฏิบัติการ

- กองทัพบก สำหรับข้อคิดเห็นและเสนอแนะของกองทัพบก ซึ่งเป็นหน่วยที่มีกำลังพลมากที่สุดและกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศทั้ง 4 กองทัพภาค มีแนวคิดในการสร้างคนและสร้างหน่วยงานให้เกิดความพร้อมในการทำงาน เพื่อเตรียมการรองรับการปรับวิถีชีวิตแบบใหม่ของหน่วยสู่การเป็น Army New Normal โดยผ่านหลัก 3 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 New Believe (ความเชื่อใหม่) คือ กำลังทุกคน ผู้บังคับบัญชาทุกระดับ จะต้องมีความศรัทธาและซื่อสัตย์ ความเชื่อใหม่ที่ชัดเจน ไม่ฝืน ไม่ต่อต้าน ในการสร้างความเชื่อมั่นในการปรับเปลี่ยนให้กองทัพบกไปสู่การเป็น Army New Normal ได้อย่างเป็นรูปธรรมไปด้วยกันทั้งกองทัพ ประการที่ 2 New Behavior (พฤติกรรมใหม่) คือ กำลังพลทุกคนของกองทัพบก จะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติ และ/หรือพฤติกรรมของตนเองขึ้นใหม่ ประการที่ 3 New Model (รูปแบบใหม่) คือ หัวหน้าหน่วยชั้นตรง กองทัพบก จะต้องมีการสร้างรูปแบบและ/หรือมีการปรับแก้ไขการปฏิบัติต่าง ๆ ในทุกกิจกรรมให้เป็น “รูปแบบใหม่”

- กองทัพเรือ การวางแผนสำหรับการเตรียมการเพื่อรองรับสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ของกองทัพเรือในอนาคต คือ ภารกิจเตรียมการสนับสนุนการปฏิบัติต่าง ๆ ตามมาตรการที่รัฐบาลสั่งการ เช่น การจัดตั้งโรงพยาบาลเฉพาะโรค โรงพยาบาลสนาม เพื่อรองรับผู้ป่วยที่เข้าเกณฑ์สอบสวนโรคและผู้ป่วยที่ตรวจพบว่าติดเชื้อไวรัส COVID-19 สำหรับข้อเสนอแนะในการทบทวนบทบาทและภารกิจของกองทัพเรือ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมความมั่นคงที่เปลี่ยนไป ได้แก่ (1) การนำแนวคิดความปกติใหม่ (New Normal) มาปรับใช้ภายในองค์กรเพื่อนำไปสู่มาตรการป้องกัน และควบคุมโรคอย่างเป็นรูปธรรม สร้างการรับรู้และให้ความรู้ เกี่ยวกับมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลต่อประชาชน เช่น การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล การกำหนดช่องทางการเดินไม่เดินสวนกัน การกำหนดจุดยืนเรือ และการแบ่งพื้นที่นั่ง การแบ่งเวลาพักรับประทานอาหาร หรือการมีระบบระบายอากาศ (Ventilation System) เป็นต้น (2) การพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานด้านการควบคุมโรค และชีวเคมีไปสู่หน่วยปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงปรับปรุงระบบการศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกระจายองค์ความรู้ไปสู่หน่วยปฏิบัติให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการเตรียมการวิจัยและพัฒนา ในส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมโรคและนิวเคลียร์ชีวเคมีเพื่อเตรียมพร้อมรับภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นต่อไป (3) การเพิ่มขีดความสามารถด้านนิวเคลียร์ชีวเคมีให้กับหน่วยกำลังรบทางเรือเพื่อให้มีความสามารถในการช่วยเหลือประชาชน หากเกิดการแพร่ระบาดต่อไป (4) การบูรณาการด้านความมั่นคงทางทะเล (Maritime Security) กับประเทศต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นในภูมิภาค เพื่อให้เกิดการปฏิบัติร่วมกันในการกำหนดมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคจากการเดินทางของบุคคลและสินค้า ฯลฯ จากพื้นที่สู่เสี่ยงทางทะเล

- กองทัพอากาศ ข้อเสนอแนะในการทบทวนบทบาทและภารกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมความมั่นคงที่เปลี่ยนไป กองทัพอากาศมุ่งสร้างการรับรู้และปรับตัวในอนาคต โดยตระหนักถึงความสำคัญใน 3 มิติ ได้แก่ (1) มิติกำลังพล ต้องพัฒนาองค์ความรู้ ทำให้กำลังพลมีความตระหนักรู้ถึงภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (2) มิติเทคโนโลยี นำภูมิปัญญามาดัดแปลง เน้นการวิจัยและพัฒนา (3) มิติการบริหารจัดการ มีมาตรการรองรับการผ่อนปรนมาตรการ ให้กำลังพล

และประชาชนมีความปลอดภัย โดยการใส่หน้ากากอนามัยและล้างมือ มีการคิดแผนเผชิญเหตุ มีความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร น้อมนำแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการทำงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้ (3) ประเด็นสุขภาพได้ถูกหยิบยกขึ้นสู่การเป็นวาระด้านความมั่นคงหรือภัยคุกคาม โดยคณะประเมินด้านการข่าวแห่งชาติของสหรัฐฯ (TH US National Intelligence Estimate) ได้นำเอาประเด็นโรคติดต่อมาเป็นปัญหาภัยคุกคามต่อสหรัฐฯ และในปีเดียวกันสำนักข่าวกรองกลางของสหรัฐฯ (CIA) ระบุว่าโรคระบาดเป็นความเสี่ยงด้านความมั่นคงประการหนึ่งที่สหรัฐฯ ต้องเผชิญและประเมินอีกด้วยว่า ความเสี่ยงในประเด็นนี้มีมากขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการเคลื่อนย้ายของประชากรและสินค้าข้ามพรมแดนมากขึ้น ซึ่งความเสี่ยงเช่นนี้สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกประเทศ นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้เกิดความสนใจต่อประเด็นการแพร่กระจายของเชื้อโรคในกรอบของปัญหาความมั่นคง เนื่องจากประเด็นนี้ไม่เพียงกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติและมีผลต่อเสถียรภาพระหว่างประเทศเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงถึง “ความมั่นคงของมนุษย์” อีกด้วย ซึ่งการมีสุขภาพที่ดีของประชากรเป็นปัจจัยโดยตรงที่ก่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิตของแต่ละบุคคล

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ที่เกิดขึ้นนี้ ได้ส่งสัญญาณชัดเจนถึงการปรับกระบวนทัศน์ด้านความมั่นคง (paradigm shift) ซึ่งแต่เดิมจะเน้นแต่ความมั่นคงในมิติทางทหาร แต่การแพร่ระบาดครั้งนี้ได้ยกระดับประเด็นสุขภาพให้เป็นภัยคุกคามแบบหนึ่ง หรืออาจกล่าวได้เป็นการกำเนิดของแนวคิดเรื่อง “ความมั่นคงใหม่ (New Security Concept)” ที่เกิดขึ้นจากภัยคุกคามของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้างมากกว่าวิกฤตการณ์อื่น ๆ ที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน และส่งผลต่อความมั่นคงโลกที่เปลี่ยนแปลงไปในทุกมิติ หรืออาจกล่าวได้ว่าทำให้ความมั่นคงโลกเปลี่ยนโฉมหน้าไปอย่างสิ้นเชิง (Perfect Storm)

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2563). ข้อมูลสำหรับการป้องกันตนเองจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019. 21 ก.ค.63. <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/introduction/introduction01.pdf>

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2563). รายงานสถานการณ์โรคปอดอักเสบจากเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 3 ก.พ.63 จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/situation/situation-no30-020263.pdf>

กระทรวงสาธารณสุข. (2563). nCoV-2019 (EOC-DDC Thailand). ออนไลน์. ค้นเมื่อ 29 ก.ย.63 จาก <https://ddcportal.ddc.moph.go.th/portal/apps/ops-dashboard/index.html#/20f3466e075e45e5946aa87c96e8ad65>

การค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2563). ผลกระทบของ COVID-19 ต่อเศรษฐกิจสเปนปี 2563. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 17 ก.ย.63. จาก https://www.ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_view.php?filename=contents_attach/583634/583634.pdf&title=58
https://www.ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_view.php?filename=contents_attach/629315/629315.pdf&title=629315&cate=413&d=03634&cate=413&d=0

การค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2563). ผลกระทบของโรค COVID-19 ต่อการค้าระหว่างประเทศด้านผลิตภัณฑ์อาหาร. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 17 ก.ย.63. จาก https://www.ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_view.php?filename=contents_attach/583634/583634.pdf&title=583634&cate=413&d=0

การค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2563). รายงานสถานการณ์และผลกระทบการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ในเกาหลีใต้. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 16 ก.ย.63. จาก https://www.ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_view.php?filename=contents_attach/583285/583285.pdf&title=583285&cate=413&d=0

การค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2563). COVID-19 กระทบชีวิตชาวสเปน. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 15 ก.ย.63 จาก https://www.ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_view.php?filename=contents_attach/613732/613732.pdf&title=613732&cate=413&d=0

ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล. (2563). บทบาทของกองทัพเงินในการส่งมอบสิ่งของและจัดส่งทีมงานผู้เชี่ยวชาญไปช่วยเหลือทหารในหลายประเทศ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 18 ก.ย.63 จาก <http://www.vijaichina.com/articles/1774>

ไทยรัฐ. (2563). ผลกระทบโควิดทำ GDP ตีบลง 8.3% ธนาคารโลกชี้ “ไทย” ตีบลงสูงสุดในอาเซียน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 5 ต.ค.63. จาก <https://www.thairath.co.th/news/business/finance-banking/1940978>.

ปัญญาวัฒน์ ประสิทธิ์เดชสกุล. (2563). วิจัยกรุงศรี วิเคราะห์ วิกฤติโควิดเร่ง “Megatrends” (ตอน 1) หลอมโลกใบใหม่เปลี่ยนชีวิตคน. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 29 กันยายน 2563 จาก <https://thaipublica.org/2020/07/krungsri-research-covid-megatrends-disrupting-life-business/>

พิจิตรรา เพชรเสรี. (2562). พลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 16 ก.ย.63. จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/48161-%E0%B8%9E%E0%B8%A5%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%>

B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%94%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%B4
%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B8%A5%20(Digital%20Citizenship).html

พิมพ์ฉัตร เอกฉันทน์. (2563). เมื่อ “โควิด-19” กลายเป็นหายนะโลก ประเมินผลกระทบ หลัง IMF คาด ศก. โลกเลวร้ายที่สุดรอบเกือบศตวรรษ. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563 จาก <https://thaipublica.org/2020/06/krungthai-compass15/>

มานพ เสงี่ยมบุตรและธนมม สุธิระภาคย์. (2563). ชีวิตคนจีนหลังเปิดเมือง บทเรียนจากประเทศจีน. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 15 ก.ย.63 จาก <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/business-maker/china-covid-ep1.html>

เรีอรบ เมืองมั่น. (2563). แนวโน้ม ‘ความมั่นคงโลก’ ในรอบ 4 เดือนข้างหน้า . กรุงเทพฯธุรกิจ. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 22 มิ.ย.63. จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/861367>.

ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมโรคติดต่ออภัยสุขภาพจากไวรัส กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2563). โรคติดต่ออภัยสุขภาพจากเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (Novel Coronavirus 2019 Pneumonia). ออนไลน์. ค้นเมื่อ 3 ก.พ.63 จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php>

ศูนย์พัฒนาหลักนิยมและยุทธศาสตร์. 2558. กองทัพพบกับภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ. เอกสารอัดสำเนา.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปประชุมการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19” ครั้งที่ 1 : มิติด้านเศรษฐกิจและสังคม เมื่อ 2 พ.ค.63. เอกสารอัดสำเนา.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปประชุมการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 2 : มิติด้านความมั่นคงทางทหารเมื่อ 19 พ.ค.63. เอกสารอัดสำเนา.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปประชุม

การประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 3 : มิติด้านเทคโนโลยีและพลังงาน เมื่อ 26 พ.ค.63. เอกสารอัดสำเนา.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปประชุมการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 4 : มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อ 2 มิ.ย.63. เอกสารอัดสำเนา.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปประชุมการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 5 : ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยหลังวิกฤติโควิด-19 เมื่อ 22 มิ.ย.63. เอกสารอัดสำเนา.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). สรุปประชุมการประชุมวิชาการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 2/2563 เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19” เมื่อ 5-6 ส.ค.63. เอกสารอัดสำเนา.

ศูนย์อาเซียนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2563). ประเทศไทยกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงสู่ระเบียบโลกใหม่ New World Order. เอกสารอัดสำเนา.

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (2563). สหรัฐฯ จะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม Indo-Pacific Business Forum ร่วมกับเวียดนามออนไลน์. ค้นเมื่อ 17 ก.ย.63 จาก <https://www.nia.go.th/niaweb59/page-search.asp>

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (2563). สหรัฐฯ ยกเลิกปฏิบัติการซ้อมรบครั้งใหญ่ในฟิลิปปินส์. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.nia.go.th/niaweb59/page-search.asp?m=r&t=>

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (2563). อิตาลีอาจมีผู้ติดเชื้อไวรัส COVID-19 แล้วมากกว่า 640,000 คน. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 15 ก.ย.63 จาก <https://www.nia.go.th/niaweb59/page-search.asp?m=r&t=>

สำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2563). ไทยครองอันดับ 1 ประเทศที่ฟื้นตัวและรับมือโควิด-19 ดีที่สุดในโลก. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 5 ต.ค.63. จาก

<https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/33866>.

สุรชาติ บำรุงสุข. (2563). โลกที่เปลี่ยนแปลง (The Changing World). จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 208 เมษายน-มิถุนายน 2563. หน้า 20-21.

เสาวณี จันทะพงษ์ ทศพล ต้องหุ้ย และกัลยรัตน์ สุขเรือง. (2563). วิกฤตโควิด 19 กับมุมมองด้านเศรษฐศาสตร์สุขภาพ. เว็บไซต์. ค้นเมื่อ 22 ก.ย.63. จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_07Jul2020.aspx

Digital Council of Thailand. (2563). เมื่อทั่วโลกนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อรับมือ COVID-19. ออนไลน์.ค้นเมื่อ 16 ก.ย.63 จาก <https://www.dct.or.th/covid-19/detail/65>

KIM. (2563). การเตรียมความพร้อมทางทหาร: ผลกระทบจาก COVID-19. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.ianalysed.com/2020/05/covid-19.html>

Porntip Tunpasert. (2563). สถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศภายหลังการระบาดของไวรัส COVID-19. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563 จาก <http://www.nsc.go.th/?p=6974>

Sondhi Talk. (2563). สหรัฐฯจับตา!พจเงินเล็งวางที่มั่นด้านการทหารในไทยและอีกหลายชาติ. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 18 ก.ย.63 จาก <https://sondhitalk.com/2020/09/03/8878>

Techsauce Team. (2563). การพัฒนาเทคโนโลยีช่วยให้ชาวจีนรอดพ้นวิกฤตการระบาดของไวรัส COVID-19 อย่างไร. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563 จาก <https://techsauce.co/tech-and-biz/covid-19-china-technology-innovation-app>

United Nations. (2020). Shared Responsibility, Global Solidarity: Responding to the socio-economic impacts of COVID-19. 13pp.

Wattanapongjaiwat. (2563). Barclays วิเคราะห์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม หลังCOVID-19 โลกจะ เปลี่ยนไปอีกแบบ. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2563 จาก <https://brandinside.asia/barclays-analysis-politics-economic-society-after-covid-19-28-july-2020/>

Workpointtoday. (2563). โควิด-19 อาจช่วยเยียวยาสิ่งแวดล้อม แต่เราต้อง เร่งแก้ปัญหาจากต้นเหตุ. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2563 จาก <https://workpointtoday.com/covid19-environment/>

รายชื่อวิทยากรการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19”

ครั้งที่ 1 : มิติด้านเศรษฐกิจและสังคม

1. ศ.ดร.พิริยะ ผลพิรุฬห์	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพัฒนาการเศรษฐกิจและ ศาสตราจารย์ประจำคณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2. คุณสุพันธุ์ มงคลสุธี	ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
3. ดร.อาร์ม ตั้งนิรันดร	อาจารย์ประจำและผู้ช่วยคณบดี คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้อำนวยการศูนย์จิ้นศึกษา สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. คุณอนรรฆ พิทักษ์ธานิน	นักวิจัยศูนย์แม็โจงศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครั้งที่ 2 : มิติด้านความมั่นคงทางทหาร

1. พล.ท. สันติพงศ์ ธรรมปิยะ	เจ้ากรมกิจการพลเรือนทหารบก
2. พ.อ. ชีรศักดิ์ กฤษณะเศรษฐี	ผู้อำนวยการกองบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานกิจการพลเรือน สำนักนโยบายและแผนกลาโหม
3. น.อ. จุมพล นาคบัว ร.น.	ผู้อำนวยการกองควบคุมปฏิบัติการกรมยุทธการทหารเรือ
4. น.อ. วีรชน นรานุต	รองผู้อำนวยการกองบรรเทาสาธารณภัย กองทัพอากาศ

ครั้งที่ 3 : มิติด้านเทคโนโลยีและพลังงาน

1. อาจารย์ว่วน ฉันทวิลาศวงศ์ อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ศ.ดร. ชนารักษ์ ธีระมั่นคง นายกสมาคมปัญญาประดิษฐ์แห่งประเทศไทย
3. คุณจอมทรัพย์ โลจายะ ประธานคณะกรรมการบริษัท ซุปเปอร์ เอนเนอร์ยี คอร์เปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)
4. ดร.สมภพ พัฒนอริยางกูร ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงพลังงาน

ครั้งที่ 4 : มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. คุณมาริสา อิงธรรมจิตร นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาระบบ กองตรวจราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ผศ.ดร.ธรรณ ชำรงนาวาสวัสดิ์ รองคณบดีคณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. ดร.สมนึก จงมีวสิน นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ กลุ่ม EEC WATCH
4. ดร.ชญาน์ จันทวสุ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ สายงาน บริหารความยั่งยืนและภาพลักษณ์องค์กร บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน)

ครั้งที่ 5 : ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยหลังวิกฤติโควิด-19

1. ศ.เกียรติคุณ นพ.ประเวศ วะสี ราชบูรพาวิไล
2. ศ.ดร. อารยะ ปรีชาเมตตา ศาสตราจารย์ ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. รศ. วิทยากร เชียงกุล อาจารย์พิเศษ วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
4. นายแพทย์พลเดช ปิ่นประทีป สมาชิกวุฒิสภา

รายชื่อวิทยากรการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
ครั้งที่ 2/2563
เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19”

1. ดร.สมไทย วงษ์เจริญ	บริษัท วงษ์พาณิชย์ จำกัดชยะรีโซเคิล
2. ผศ.นพ.พลวรรธน วิฑูรกลชิต	ผู้ตรวจราชการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
3. ร.อ.ดร.ชาคริต ศึกษากิจ	ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท เวชธานี จำกัด (มหาชน)
4. คุณอนรรฆ พิทักษ์ธานิน	นักวิจัย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ดร.วรรณิกา นาควัชร ปัตติงเฮาส์	ผู้อำนวยการบริหาร สมาคมการค้านวัตกรรมเพื่อการเกษตรไทย (TAITA)
6. ดร.ศรพล ตุลยะเสถียร	หัวหน้าสายงานวางแผนกลยุทธ์องค์กร ฝ่ายต่างประเทศและฝ่ายวิจัย

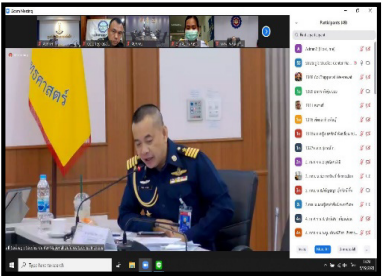
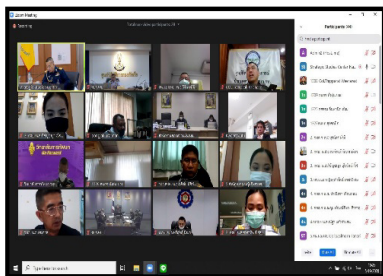
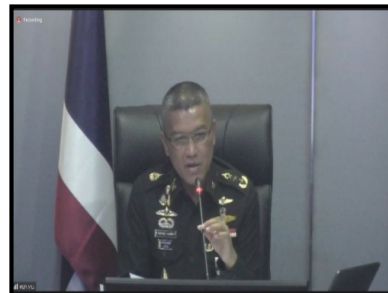
ภาพการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19”

ครั้งที่ 1 : มิติด้านเศรษฐกิจและสังคม

ด้วยระบบ Web Conference ผ่าน Application Zoom
วันอังคารที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ.2563 ณ ห้องประชุม ศศย.สพท.

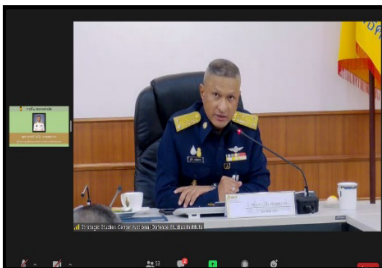
ภาพการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19”
ครั้งที่ 2 : มิติด้านความมั่นคงทางทหาร
ด้วยระบบ Web Conference ผ่าน Application Zoom
วันอังคารที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ.2563 ณ ห้องประชุม ศสย.สปท.

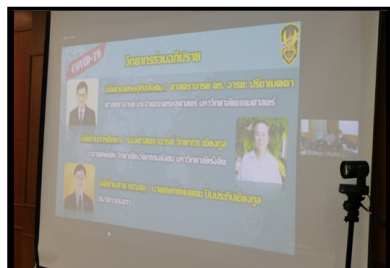
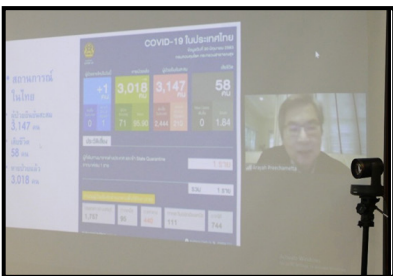
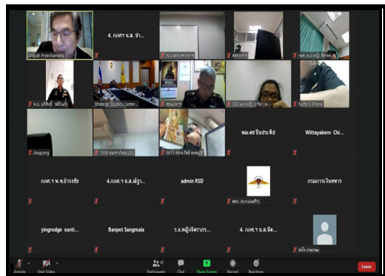
ภาพการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19”
ครั้งที่ 3 : มิติด้านเทคโนโลยีและพลังงาน
ด้วยระบบ Web Conference ผ่าน Application Zoom
วันอังคารที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ.2563 ณ ห้องประชุม ศสย.สปท.

ภาพการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19”
ครั้งที่ 4 : มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ด้วยระบบ Web Conference ผ่าน Application Zoom
วันอังคารที่ 2 มิถุนายน พ.ศ.2563 ณ ห้องประชุม ศศย.สปท.

ภาพการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติ โควิด-19”
ครั้งที่ 5 : ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยหลังวิกฤติโควิด-19
ด้วยระบบ Web Conference ผ่าน Application Zoom
วันจันทร์ที่ 22 มิถุนายน 2563 ณ ห้องประชุม ศศย.สปท.

ภาพประกอบการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ 2/2563
เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19”
ระหว่างวันที่ 5-6 ส.ค.63 ณ โรงแรมทาวน์ อิน ทาวน์ กรุงเทพฯ

ดร.ศรพล ตูลยะเสถียร
หัวหน้าสายงานวางแผนกลยุทธ์องค์กร
ฝ่ายต่างประเทศและฝ่ายวิจัย

ดร.วรรณิกา นาควิระชะ บิดิงเฮาส์
ผู้อำนวยการบริหาร สมาคมการค้าันวัตกรรม
เพื่อการเกษตรไทย (TAITA)

คุณอนรรฆ พิทักษ์ธานิน
นักวิจัย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ร.อ.ดร.ชาคริต ศึกษากิจ
ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท เวชธานี จำกัด (มหาชน)

ผศ.นพ.พลวรรธน์ วิฑูรกลชิต
ผู้ตรวจราชการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ดร.สมไทย วงษ์เจริญ
เจ้าของ บริษัท วงษ์พาณิชย์ จำกัดชยะรีไซเคิล

ภาพประกอบการประชุม Security Lab
เรื่อง “ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19
(New Security Concept in the Post COVID-19)”

เมื่อ 16 ก.ค.63 เวลา 1300 – 1600

ณ ห้องประชุมศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ (2)

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
92 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400
โทร. 02-275-5716 <http://ssc.rtarf.mi.th>